Tannhelse sekretæren

Medlemsblad for Tannhelsesekretærenes Forbund

01/21

Marit Charlotte Angelvik

16

Spesialistens høyre hånd

Gravid som tannhelsesekretær
Er det en risiko ved å være gravid tannhelse-sekretær på jobb?

10

Pandemien preget forhandlingene
Koronapandemien satte sitt preg på lønnsoppgjøret.

14

Gir smittevern-råd
Tannhelsesekretær-enes Forbund sitter i smittevernsutvalg.

20

foto: yoanis Menge/leger uten grenser

LEGER UTEN GRENSER REDDER LIV OG LINDRER NØD HVER ENESTE DAG I KRIG, KRISER OG KATASTROFER. DET KAN DU OGSÅ GJØRE!

BLI FELTPARTNER OG STØTT OSS MED ET VALGFRITT BELØP I MÅNEDEN

MEDECINS SANS FRONTIERES
LEGER UTEN GRENSER

TELEFON 08898
GIVERSERVICE@LEGERUTENGRENSER.NO
LEGERUTENGRENSER.NO/FELTPARTNER

5 Forbundsleder har ordet
6 Småstoff
10 Gravid som tannhelsesekretær
14 Pandemien preget forhandlingene
16 Hverdagen på endodonti-klinikken
20 Gir smittevernråd
21 Aktive Parat
23 Internasjonalt arbeid
24 Arbeidsmiljøportalen
26 Parats landsmøte
27 Parat UNG
28 Økonomisk krise – eller ikke?
32 Vekterne på jobb i 2020
36 Parat informerer
38 Spørsmål og svar
40 Kryssord og hjernetrim
42 Parats leder

Endodonti-spesialistens høyre hånd

Faglig utvikling og nye utfordringer er to av grunnene til at tannhelsesekretær Marit Charlotte Angelvik trives som tannhelsesekretær for spesialist i endodonti.

16

Marit Charlotte Angelvik. Foto: Tommy Ellingsen

10

Gravid på tannklinikk

Hvordan er det egentlig å være gravid tannhelsesekretær mens man jobber på tannklinikk, og hvilke risikoer utsettes man for?

20

Wenche Husby. Foto: Vetle Daler

Gir råd om smittevern

Nestleder i ThsF, Wenche Husby, er blant ekspertene myndighetene lener seg på når det gjelder anbefalinger for smittevern i tannhelsetjenesten.

Tannhelsesekretæren

Utgis av: Tannhelsesekretærens Forbund tilsluttet Parat

Tannhelsesekretærens Forbund,
Lakkegata 23
Postboks 9029 Grønland
0133 OSLO

www.thsf.no
www.parat.com

Besøksadresse: Lakkegata 23
Telefon: 482 10 100
E-post: thsf@parat.com

ISSN: 1504-5714
ISSN: 1890-9116 (online)

Ansvarlig redaktør: Trygve Bergsland
Mobil: 905 85 639
E-post: trygve.bergsland@parat.com

Leder: Anne-Gro Årmo
Mobil: 913 34 230
E-post: anne-gro.aarmo@parat.com

Forsidefoto: Tommy Ellingsen
Avbildet: Marit Charlotte Angelvik

Alle illustrasjonsbilder i bladet som ikke er kreditert er levert av iStock.

Redaksjonen avsluttet: 22.02.2021
Materiellfrist neste nummer: 28.05.2021

Fagpressen

Layout:
Storybold
www.storybold.no

Trykk: Ålgård Offset AS
www.a-o.no
Telefon: 51 61 15 00

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav og er svanemerket, CO2-nøytralt og 100 prosent resirkulerbart.

PRESSENS FAGLIGE UTVALG

Vi arbeider etter
Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk.

Den som mener seg rammet av urettmessig publisering, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) er et klageorgan oppnevnt av Norsk Presseforbund som behandler klager mot mediene i presseetiske spørsmål.

Adresse: Rådhusgt 17
0158 Oslo
Tlf: 22405040
E-post: pfu@presse.no

presse.no

NYHET parodontax
I APOTEK MID FEBRUAR

HJELP PASIENTENE DINE MED Å BEHOLDE ET FRISKT TANNKJØTT

PARODONTAX ER EN FLUORTANNKREM TIL DAGLIG BRUK, SPESIELT UTVIKLET FOR UTMERKET PLAKKFJERNING FOR Å HJELPE MED Å STOPPE OG FOREBYGGE BLØDENDE TANNKJØTT*

48%

reduksjon av blødende tannkjøtt*[1]

4X

bedre plakkfjerning[**1]**

For mer informasjon og prøver kontakt
scanda.consumer-relations@gsk.com

*sammenlignet med en vanlig tannkrem ved børsting to ganger daglig
**enn en vanlig tannkrem, etter en profesjonell tannrengjøring og børsting to ganger daglig

1 Jose et al. J Clin Dent. 2018; 29:33-398

Registrerte varemerker tilhører eller er lisensiert av GSK-konsernet.
©2020 GSK eller deres lisensgiver. PM-NO-PAD-20-00008.

Et lettere 2021

Selv om vi nå er kommet et lite stykke ut i 2021, ønsker jeg likevel å begynne med å ønske godt nytt år. Er det noe jeg og Tannhelsesekretærenes Forbund ønsker, så er det at 2021 blir bedre og lettere og mer normalt enn 2020.

Selv ser jeg frem til å ta vaksine og håper at «hele» Norge gjør det samme, slik at flokkimmunitet oppnås og vi igjen kan senke skuldrene.

En stor del av arbeidslivet har under pandemien hatt voldsomme utfordringer og lidd store tap, selv om tannhelsetjenesten generelt har greid seg ganske bra. Frem til nå er det registrert svært få smittede i tannhelsetjenesten, og de som har blitt smittet er ikke smittet på jobb, men av nærkontakter. De smittede har tatt ansvar og holdt seg hjemme og ikke videreført smitten til kollegaer og pasienter.

Samtidig er jeg overbevist om at dere som har ansvar for hygiene og smittevern på klinikken, har tatt oppgaven alvorlig, fulgt faglige anbefalinger og myndighetenes retningslinjer. Dere har ikke bare bidratt til at tannhelsepersonell ikke blir smittet, men også hindret smittespredning ved at våre pasienter og igjen deres nærkontakter ikke er smittet hos oss. Jeg er sikker på dere har utgjort en forskjell, og for det skal dere ha ros og stor takk.

I den rykende ferske utgaven av Tannhelsesekretæren du nå sitter med i hendene, kan du lese om det viktige arbeidet som er i gang i regi av Folkehelseinstituttet (FHI). Arbeidsgruppen som er nedsatt, og som ThsFs nestleder Wenche Husby sitter i, skal føre til oppdaterte smittevernsanbefalinger og enklere søkemulighet for å finne rett informasjon. Dette er spennende arbeid, og ikke minst er det viktig at ThsF, vi som organiserer tannhelsesekretærene og assistentene som står midt oppe i hygiene- og smittevernsarbeidet på klinikken, er med å legge premisser og bestemme hvordan resultatet skal bli. Uten en egen organisasjon hadde vi aldri vært med der de viktige beslutningene som angår vår yrkesgruppe tas.

ThsFs plass i FHIs arbeidsgruppe fører meg over til viktigheten av at alle som arbeider i tannhelsesekretærstillinger, uansett om det er offentlig eller privat sektor, organiserer seg. ThsF er et tydelig og klart talerør for vår yrkesgruppe overfor utdanningsmyndigheter og tilbydere, helsemyndigheter og arbeidsgivere. Men vi kan få enda større gjennomslagskraft for våre saker om vi blir enda flere. Et medlemskap er som en vaksine, jo flere som vaksinerer seg, jo bedre effekt har den.

Jeg avslutter med en oppfordring:
Bli med ThsF inn i fremtiden du også!

Anne-Gro Årmo

Anne-Gro Årmo, leder i ThsF

Foto: Trygve Bergsland.

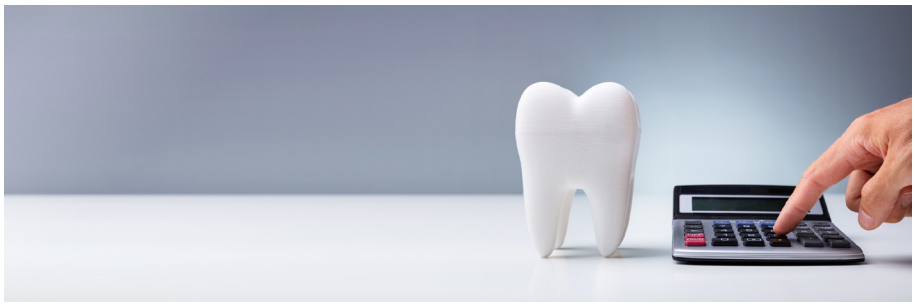

Vil ha slutt på store tannlegeregninger

Før regjeringspartiet Høyre samles til landsmøte fra 14. til 16. mai, vil Peter Kuran (H) ha utarbeidet et forslag som langt på vei sidestiller nordmenns tannlegeregninger med hva svensker og dansker betaler. – Jeg må ærlig innrømme at jeg aldri har forstått hvorfor tannhelse ikke behandles som en del av vår øvrige helse. Tiden er inne for å få til en fasttannlege-ordning, slår den tidligere fylkestingspolitikeren og mangeårige bystyrerepresentanten til orde for overfor Demokraten. *@dagsavisen.no*

SV vil ha gratis tannbehandling

Da SV presenterte sitt alternative statsbudsjett for 2021, var tannhelse et viktig tema. Blant annet foreslås det gratis tannbehandling og tannsjekk til fylte 22 år og gjeninnføring av gratis sjekk av tenner for eldre over 75 år. Barn som trenger tannregulering skal også få bedre hjelp, lover SV. Partiet setter av 53 millioner kroner til dette formålet. De øvrige kostnadene til gratis tannhelse er på 380 millioner kroner. I partiets alternative budsjett er det dermed satt av 433 millioner kroner til en tannhelsereform. *@dagsavisen.no*

Tannfeen vil vokse

Tannklinikken Tannfeen ble etablert i Moss i 2014 og har også klinikker i Tønsberg, Drammen, Lillestrøm, Porsgrunn og Ski. Nå vil Tannfeen etablere nye klinikker i Sarpsborg, Gjøvik og Bergen. Tannfeen har satset på å hente tannleger med bakgrunn fra andre land. Det skiller selskapet fra andre norske selskaper. – Vi startet i Moss og er nå etablert i seks byer. Men vi har klare vekstmål, og vår neste tannklinikk blir etablert i Sarpsborg på vårparten, sier daglig leder Bård Sundrehagen. *@dagsavisen.no*

– Det har aldri vært så trygt å gå til tannlegen som nå

Selv om svært inngripende koronatiltak settes inn, er det fortsatt mulig å få lege- og tannlegehjelp. – Folk kan trygt gå til tannlegen, det har aldri vært så trygt som det er nå for tiden. Tannhelsetjenesten har alltid hatt godt smittevern, men det ble enda bedre med smittevernrådene vi fikk fra Folkehelseinstituttet (FHI) i fjor sommer, sier generalsekretær i Den norske tannlegeforening, Morten Harry Rolstad, til Avisa Oslo. *@ao.no*

Helse- og omsorgsminister Bent Høie. Foto: Borgos Foto AS

Nytt samarbeidsforum skal følge opp Kompetanseløft 2025

Kompetanseløft 2025 er regjeringens plan for rekruttering, kompetanse og fagutvikling i den kommunale helse- og omsorgstjenesten og den fylkeskommunale tannhelsetjenesten. Regjeringen har nå fått flere sentrale parter i arbeidslivet med på et nytt samarbeidsforum. Sammen skal de jobbe for mer heltid, oppgaveglidning og mindre vikarbruk, som en del av oppfølgingen av Kompetanseløft 2025. – For å lykkes med regjeringens satsing Kompetanseløft 2025 er det avgjørende å ha et godt samarbeid med partene i arbeidslivet, sier helse- og omsorgsminister Bent Høie. *@regjeringen.no*

Lite smitte blant tannleger

Nye tall fra FHI viser at tannleger fortsetter å være blant yrkesgruppene med minst smitte av covid-19. De nye tallene gjelder yrkesgrupper som har mye kontakt med kunder, elever eller pasienter. Statistikken viser at det er de ansatte i serveringsbransjen som har størst smitterisiko, foran dem med transportyrker. Men også barnehage- og skolefritidsassistenter, barnehagelærere og grunnskolelærere har høyere smitteforekomst enn gjennomsnittet – spesielt de som arbeider i Oslo. Tannleger og fysioterapeuter er yrkesgruppene med minst smitte. *@tannlegeforeningen.no*

16 millioner til tannhelseforskning

Tannhelsetjenestens kompetansesenter Vestland mottok i desember 16 millioner fra Norges forskningsråd til forskning på sammenhenger mellom munnhelse, hjertehelse, sosial status og livsstilsfaktorer. Prosjektet er et samarbeid mellom forskere fra flere institusjoner og Vestland fylkeskommune, Nasjonalforeningen for folkehelse og Forbundet Tenner og Helse. Sentral i forskningssamarbeidet er Universitetet i Bergen med forskere fra medisinsk og psykologisk fakultet. *@vestlandfylke.no*

Erfaringene fra svartedauden nyttige i møte med korona

Professor Nils Chr. Stenseth ved Universitetet i Oslo har studert pestbakterien og svartedauden i 20 år. Da viruset som forårsaket den pågående koronapandemien begynte å reise verden rundt i februar–mars 2020, viste det seg fort at Stenseths 20-årige pestforskning var høyst relevant også på det nye området. – De ikke-farmasøytiske tiltakene som helsemyndighetene anbefaler mot pandemien, ble faktisk «oppfunnet» og anbefalt allerede i middelalderen som botemiddel mot pest. Da tenker jeg på sosial avstand, karantenebruk og skjerpet hygiene, forteller Stenseth. Han sier tiltakene – som innreiseforbud og karantener – må innføres raskt. *@forskning.no*

Hva skal vi leve av etter oljen?

Satsingen på livsvitenskap kan bli katalysatoren som gjør Norge til en ledende nasjon på et felt som skaper innovasjon, næring og arbeidsplasser for fremtiden, mener Karita Bekkemellem, som er direktør i Legemiddelindustrien (LMI). – Norge trenger å styrke næringer som skal bidra med inntekter ved siden av olje- og gassnæringen. Livsvitenskap er en slik næring, og Norge har store muligheter til å ta del i denne utviklingen, skriver Karita Bekkemellem sammen med CEO i Forskningsparken, Bjørn Erik Reinseth, i et innlegg i Aftenposten. *@lmi.no*

Norge skal bli verdensledende på helsedata

– Norges ambisjon bør være å bli verdensledende på helsedata, dataanalyse og forskning. Og vi er godt i gang med å realisere dette nå. Det sa Marianne Braaten, leder for Helsedataprogrammet i Direktoratet for e-helse, under sitt innlegg på konferansen Helse og fremtid. Norge har mange registre med helsedata, som brukt riktig kan gi oss et stort fortrinn. Noen av de viktigste er Dødsårsaksregisteret, Norsk pasientregister, Hjerte- og karregisteret, Reseptregisteret, Medisinsk fødselsregister, Abortregisteret, Nasjonalt vaksinasjonsregister, Meldingssystem for smittsomme sykdommer og to antibiotikaregistre, ifølge Braaten. *@lmi.no*

Å droppe lunsjpausen kan være helseskadelig

Hopper du over matpausen på jobb, øker faren for fysisk og psykisk utmattelse, viser en ny studie ved Høgskolen i Innlandet. Forskere ved høgskolen har gjort flere funn som viser at små pauser i løpet av arbeidsdagen kan være helsefremmende. Blant annet viser studien at de som ikke tar matpause, har opptil sju ganger større risiko for psykisk og fysisk utmattelse enn dem som tar små pauser. I tillegg opplever de nesten dobbelt så ofte søvnproblemer, sier professor ved høgskolen, Leif Rydstedt, til NRK. *@NTB*

Sukkerfrie pastiller kan gi hull i tennene

Alt av mat og drikke kan gjøre skade dersom man ikke er nøye med tannpuss, tanntråd og munnskyll, men de typiske verstingene som blir mye omtalt, er brus og saft med sukker, godteri og drops. Men også høyt forbruk av sukkerfrie pastiller kan gi varige mén. Ifølge tannlege Iselin Elise Husby er dentale erosjoner (syreskader) en veldig utbredt konsekvens av sukkerfri brus og sukkerfrie pastiller blant unge.

– Det er ikke er helt ufarlig å spise mye sukkerfrie pastiller og drops. Som tannlege anbefaler jeg å ikke putte i seg store mengder over lang tid helt ukritisk. Men en pastill i ny og ne er helt ufarlig, sier Husby til KK. *@kk.no*

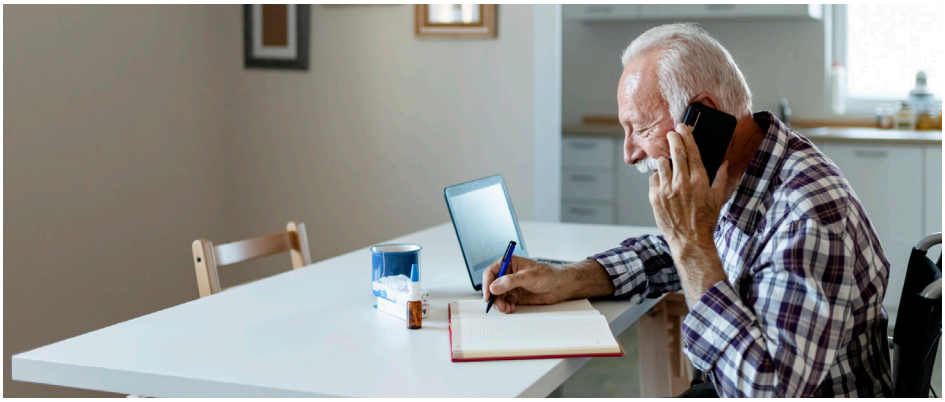

Mange synes det er vanskelig å forstå helseinformasjon

Én av tre mangler sentrale kunnskaper og ferdigheter om helse, ifølge ny undersøkelse.
– Vi kan risikere å få en gruppe som blir stående på utsiden og ikke klarer å forholde seg til viktig helseinfo, sier forskningsleder og professor Kjell Sverre Pettersen ved OsloMet, som sammen med Helsedirektoratet og Høgskolen i Innlandet har gjort undersøkelsen på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet. Forskerne har blant annet sett på kunnskap og ferdigheter om forebygging av sykdom, digital helsekompetanse og kunnskaper og ferdigheter når det gjelder å finne frem i helsevesenet. *@forskning.no*

Fant gift i kulltannkrem

Tannkremer som inneholder kull, blir stadig mer populære og blir ofte annonsert som «naturlige». Vitenskapelig informasjon om effekten er imidlertid knapp. En ny studie fant den giftige forbindelsen naftalen i en kulltannkrem.
– Et urovekkende funn var tilstedeværelsen av naftalen i ett produkt (NAO Coco tannbleking), sier Ida Stenhagen, seniorforsker ved Nordic Institute of Dental Materials. Det internasjonale byrået for kreftforskning (IARC) har konkludert med at naftalen muligens er kreftfremkallende. Dette har fått EU til å forby bruk av stoffet i kosmetikk. *@niom.no*

Skal redusere unødvendig antibiotikabruk

Forskere fra det norske forskningsinstituttet NORCE deltar i EU-prosjektet «Happy Patient», der formålet er å redusere forskrivning av antibiotika med 40 prosent.
Sammenlignet med andre europeiske land har Norge forholdvis lavt forbruk av antibiotika, men helsepersonell i Norge forskriver mer antibiotika enn f.eks. sine kolleger i Sverige og Nederland. Data fra European Antimicrobial Resistance Surveillance Network viser at det i 2015 var om lag 33 110 dødsfall som kan tilskrives antibiotikaresistens. Det anslås at manglende handling i dag kan føre til om lag 10 millioner dødsfall per år innen 2050. *@norceresearch.no*

Gravid og tannhelsesekretær

Hvordan er det egentlig å være gravid mens man jobber på tannklinikk? Er det noen risiko gravide tannhelsesekretærer er spesielt utsatt for, og hvilke behov vil hun ha for tilrettelegging?

Av: Aslaug Olette Klausen

Linda Øverby er akkurat nå i fødselspermisjon fra stillingen som tannhelsekretær ved Løten tannklinikk. Hun mener hun var heldig som i forkant av graviditeten hadde vært på kurs i korrekt bruk av røntgen.
– Jeg må innrømme at jeg tenkte litt ekstra over det med å bruke røntgen når jeg var gravid. Jeg spurte også på klinikken om alt var som det skulle med bly i veggene. Jeg fikk beskjed om at det var markert på vegger og dører hvor det er lagt inn beskyttende blylag. Det var også praktisk å ha heftet fra kurset, og så holdt jeg litt ekstra avstand til vegger og dører for sikkerhets skyld, sier hun.

Viktig med tilrettelegging

Øverby forteller at hun var sensitiv for dufter, og var en del kvalm i starten av svangerskapet.
– Da var det noen andre som tok over for meg det jeg ikke klarte å gjøre. Etterhvert ble det tungt å både sitte og bøye seg. Jeg hadde et ganske tungt svangerskap og ble derfor satt hos tannpleier, fremkalte bilder og var en del på sterilen for selv å kunne velge når jeg skulle sette meg ned. Jeg satt også en del i resepsjonen, sier hun.

Tannhelsesekretæren roser klinikken for hvor enkelt det var å få plass tilpasninger som gjorde at hun lettere kunne stå i arbeid.
– Det var full forståelse fra starten på min klinikk. Man tenker jo ikke på det når man ikke er gravid, men da det skjedde, tok vi tak i det med en gang og løste det veldig fint. Det ble godt tilrettelagt, og det var heller ikke noe problem for meg å si ifra. Det ordnet seg slik det bør gjøre, sier Øverby.

Savner informasjon

For tannhelsesekretær Sazan Ibrahim, som er gravid nå, har det foreløpig også løst seg ganske greit med tilrettelegging. Ibrahim

Tannhelsesekretær Linda Øverby opplevde full forståelse under sin graviditet, med god tilrettelegging. Foto: Privat

savner imidlertid mye mer informasjon, både om hvilke forholdsregler hun må ta på tannklinikken, og om hvilke behov for tilrettelegging hun må vente seg senere i svangerskapet.
– Jeg hadde ikke tenkt over at det ville være noe problem å bli gravid, så det kom veldig brått på. Jeg er veldig glad i å jobbe med kirurgi, men i første trimester svimte jeg nesten av ved lukten av blod. Jeg fikk reaksjoner ved både kirurgi og ekstraksjon, forteller hun.

Ibrahim er ansatt som vikar ved en privat tannklinikk. Hun var likevel ikke bekymret for å si fra om graviditeten, noe som ble nødvendig tidlig i svangerskapet ettersom hun fikk problemer med kvalme og lukter.
– Jeg har i tillegg fått bekkenløsning, og noen ganger stopper den ene hoften min opp slik at jeg ikke kan gå ordentlig. Jeg har god kontakt med tannlegen og sjefen. Min tilrettelegging ble at jeg kunne nikke, og da skjønte de at jeg ikke kunne stå oppreist lenger. Jeg fikk også mulighet til å gå rett ut når jeg ble dårlig, sier hun.

Samtidig kunne hun ønske seg mer informasjon om røntgenstråling og potensielt farlige kjemikalier.
– Det jeg vet, har jeg fått med meg via erfaringer. Jeg skulle ønske både

Som gravid tannhelsesekretær må man i samarbeid med tannklinikken ta visse forholdsregler.

> *Jeg skulle ønske både fagforeningen og andre kilder ga oss mer kunnskap.*
>
> **Sazan Ibrahim, gravid tannhelsesekretær**

fagforeningen og andre kilder ga oss mer kunnskap. Vi lærer heller ikke noe på skolen om hvordan det er å bli gravid som tannhelsesekretær, sier Ibrahim.

Risiko for stråling

Seniorrådgiver hos Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA), Kristine Wikan, kan berolige tannhelsesekretærer som er bekymret for røntgenstråling under graviditeten.

– Kort oppsummert går det helt fint å jobbe på tannklinikk når man er gravid. Den gravide bør unngå å ofte stå inne i undersøkelsesrommet under røntgenundersøkelsen, men det gjør de ansatte jo heller ikke til vanlig. De vanlige strålevernprosedyrene er dermed tilstrekkelige for både gravide og ikke gravide, sier Wikan.

I Veileder 14 – strålebruk innen odontologi, utgitt av DSA, kan man lese:

> *Fosterdosen skal ikke overstige 1 mSv for den resterende delen av svangerskapet, dvs. etter at graviditeten er kjent. Det er lite trolig at en arbeidstaker på en tannklinikk vil overstige den dosegrensen. I en tannklinikk kan gravid personale jobbe som normalt, men hun bør begrense opphold i kontrollert eller overvåket område, det vil blant annet si begrense opphold i rom med røntgen under en røntgenundersøkelse.*

Kontrollert eller overvåket område vil, ifølge veilederen, være områder eller rom der årlig dose for ansatte kan overstige 1 mSv dersom ansatte oppholder seg der. Alle slike områder skal merkes tydelig med skilt for ioniserende stråling. Et typisk eksempel på et overvåket eller kontrollert område er et rom med panoramaøntgen eller CBCT.

Wikan kan imidlertid forstå tannhelsesekretærer som er engstelig for å bli utsatt for røntgenstråling på arbeidsplassen.

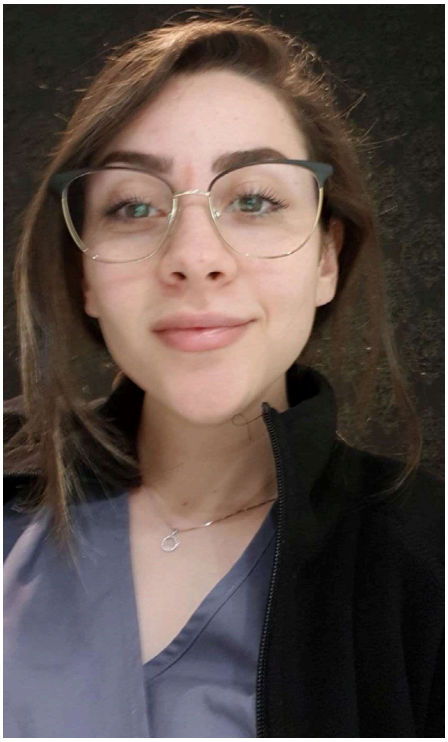

Tannhelsesekretær Sazan Ibrahim savner mer informasjon, både om hvilke forholdsregler hun må ta på tannlegekontoret, og om hvilke behov for tilrettelegging hun må vente seg senere i svangerskapet. Foto: Privat

– Gravide skal jo passe seg for visse type matvarer og medikamenter under graviditeten. Da er det jo nærliggende å tro at slik røntgenstråling også er farlig. Men så sant tannklinikken følger retningslinjene og har gode strålevernrutiner, skal det ikke være noen økt risiko, understreker hun.

Risiko ved kjemiske produkter

Avdelingsdirektør og overlege Karl-Christian Nordby ved Statenes arbeidsmiljøinstitutt (STAMI) legger til at når det gjelder røntgen, bør de gravide unngå tilfellene der tannhelsesekretæren må hjelpe barn som røntgenundersøkes.

På STAMIs nettsider kan gravide og arbeidsgivere finne generell informasjon om tilrettelegging for gravide. Der kan man blant annet lese at arbeidsgiver plikter å sikre sikkerhetsdatablader for helseskadelige kjemiske produkter som brukes på arbeidsplassen.

> *Stoffer som er merket som kreftfremkallende, mutagene eller reproduksjonsskadelige (KMR-merkede stoffer), skal gravide ikke eksponeres for. Det er viktig å påpeke at null-eksponering og null-håndtering ikke er det samme. Man må ta hensyn til stoffets iboende egenskaper og kartlegge hvordan arbeid med stoffet utføres, og dersom arbeid med stoffet kan gjøres slik at den gravide ikke kan komme i kontakt med stoffet, kan det likevel være forsvarlig at hun utfører arbeidet.*
> *For løsemidler som ikke er KMR-merket er disse ansett å potensielt være skadelig for gravide ved konsentrasjoner som er regnet som trygge for øvrige arbeidstakere. (…)*
> *Av andre spesifikke hensyn bemerkes det at eksponering for tungmetaller som bly og kvikksølv er ansett som fosterskadelig.*

Kan håndteres likt

Ifølge Nordby kan det meste av kjemikaliene som brukes på tannklinikker i dag, håndteres likt av gravide og ikke-gravide.

– Det var annerledes tidligere da man blant annet brukte kvikksølv, men mitt inntrykk er at kvikksølv håndteres forsvarlig på tannklinikkene i dag. Det brukes avsug, og man samler opp kvikksølvet når det bores ut en plombe. Da er det også i større grad tannlegen enn tannhelsesekretæren som er i risiko for å eksponeres, sier Nordby.

Når det gjelder plaststoffene som brukes i fyllinger i dag, forekommer det stoffer som kan være irriterende for hud og lunger, og noen av disse kan også fremkalle allergi hos enkelte. Det generelle rådet er at tannlegesekretæren bruker hansker som ikke slipper slike stoffer gjennom til huden når de håndteres, men det er vanligvis ikke

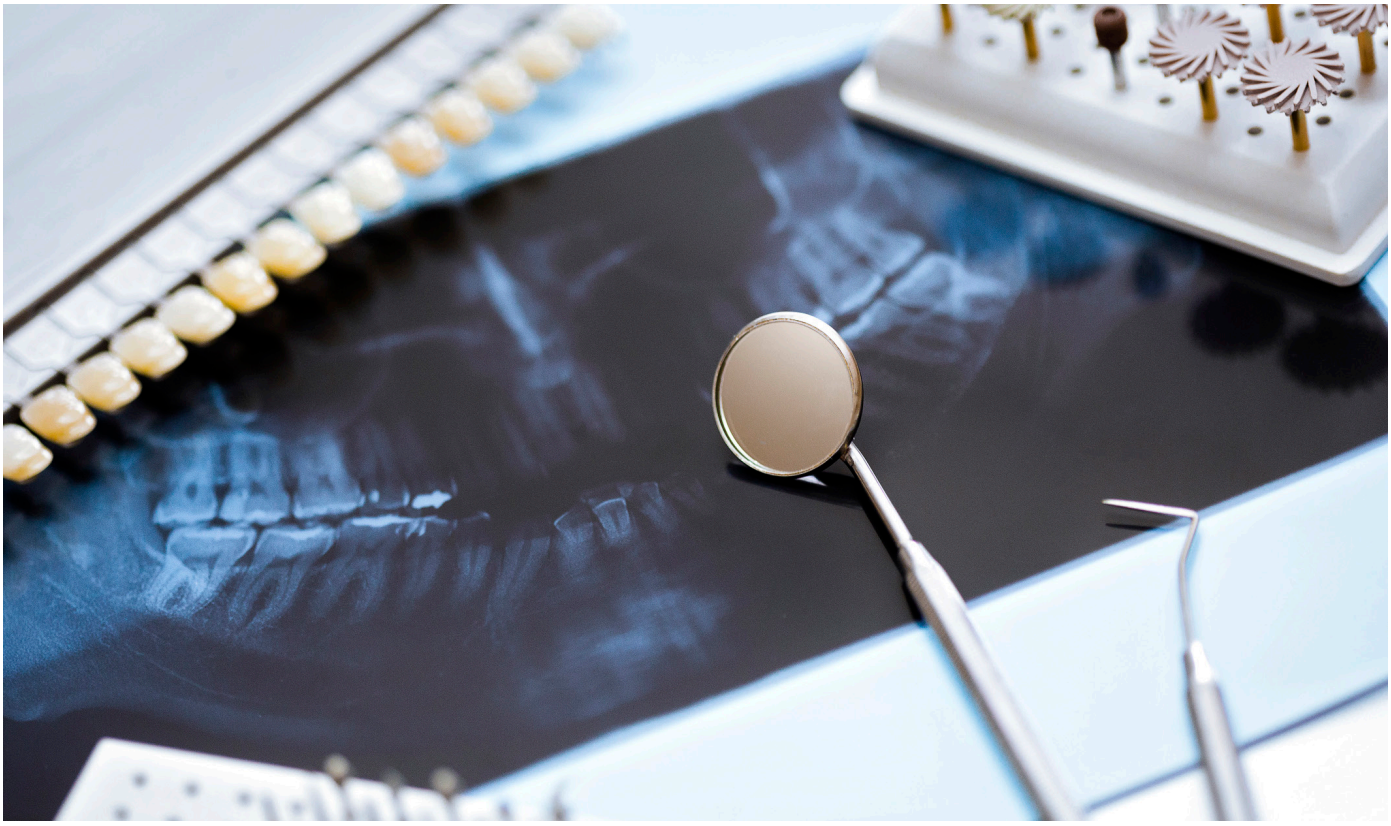

Ifølge seniorrådgiver hos Direktoratet for strålevern og atomsikkerhet (DSA), Kristine Wikan, skal det ikke være noen økt risiko ved røntgen så lenge tannlegekontoret følger retningslinjene og har gode strålevernrutiner.

stoffer i bruk som krever spesielle tiltak for gravide.

Risikovurderingen som arbeidsgiver skal gjøre i samråd med ansatte, vil vise om det kan være spesielle stoffer som er problematiske i produktene, altså KMR-stoffer.
– For løsemidler som ikke er spesielt merket slik at gravide skal unngå eksponering, tilrår vi at arbeidsgiver sørger for at gravide bare eksponeres for inntil én tiendedel av grenseverdien, sier Nordby.

Koronatilpasning

Vel så viktig som kjemisk eksponering mener han det er å være oppmerksom på biologiske komponenter. Dette er særlig viktig nå under koronaen, der det er anbefalt at gravide ikke skal arbeide i direkte kontakt med covid-19-pasienter.
– Det vil være aktuelt med tilrettelegging der det er akuttbehandling av pasienter. Ved ordinære konsultasjoner blir pasientene spurt om helsetilstand, karantene og isolasjon, sier Nordby.

Ifølge Karl-Christian Nordby ved Statenes arbeidsmiljøinstitutt (STAMI) gjelder henvendelser fra gravide som arbeider på tannlegekontorer, ofte spørsmål om kjemikalier, men de får også henvendelser om risikoen ved stående arbeid og stress. Foto: STAMI

Når STAMI får henvendelser fra gravide som arbeider på tannklinikker, dreier disse seg ofte om kjemikalier, men de får også henvendelser om risikoen ved stående arbeid og stress. Rådgivningen for dette baseres som regel på hva den gravide selv oppfatter som grei tilpasning.

Når det gjelder beskyttelse mot kjemiske og biologiske faktorer eller stråling, så kan ifølge Nordby ikke den gravide selv avgjøre om tilrettelegging er tilstrekkelig. Da må man beskytte utfra de objektive forholdene.
– Det å jobbe med stående arbeid har selvsagt noen risikoforhold, men det er veldig avhengig av stress og hvor tungt man opplever det. Da er det heller ikke bare selve graviditeten som må tas hensyn til, men også behovet for tilrettelegging ved sykdom eller helseplager under svangerskap. Det er arbeidsgiver også pliktig til å tilrettelegge for så langt dette er mulig å gjennomføre, understreker Nordby. ■

Pandemien preget forhandlingene

Oppgjøret for tannhelsesekretærer i privat sektor ga de ansatte et tillegg på minst 1400 kroner per år fra 1. mai i år. Det tilsvarer oppgjøret for tannhelsesekretærene i kommunal sektor, som fikk 1400 kroner, men fra 1. september.

Av: Lill Jacqueline Fischer

Leder i Tannhelsesekretærenes Forbund (ThsF) i Parat, Anne Gro Årmo, understreker at 2020 har vært et spesielt år, og at det har preget forhandlingsresultatet i alle sektorer i arbeidslivet.
– Oppgjøret på mønsteravtalen er i tråd med rammen i frontfaget, sier hun.

Influensavaksine betalt
I tillegg til lønnstillegg får en fri med lønn onsdag før skjærtorsdag fra klokken 12.00 dersom klinikken stenges. ThsF fikk også gjennomslag for at de ansatte skal få den årlige influensavaksinen betalt av arbeidsgiver.

Forhandlingsleder i Parat, Kjell Morten Aune, understreker at mønsteravtalen er en minstelønnsavtale, og at det er mulig å få lokale tillegg og personlige tillegg utover dette.

Leder i Tannhelsesekretærenes Forbund, Anne-Gro Årmo, understreker at oppgjøret på mønsteravtalen er i tråd med rammene fra frontfaget. Foto: Trygve Bergsland

> *Gjennomsnittslønnen for tannhelsesekretærer er høyere enn minstelønnen.*
>
> **Kjell Morten Aune, forhandlingsleder i Parat**

Forhandlingsleder i Parat, Kjell Morten Aune, understreker at mønsteravtalen er en minstelønnsavtale, og at det er mulig å få lokale tillegg og personlige tillegg utover dette. Foto: Helene Husebø

– Vårt inntrykk er at det gis lokale tillegg. Lønnsstatistikk fra Statistisk sentralbyrå viser at gjennomsnittslønnen for tannhelsesekretærer er høyere enn minstelønnen, sier Aune.

Ikke en tariffavtale

Mønsteravtalen er en veiledende avtale mellom Den norske tannlegeforening og Parat. Tannlegeforeningen er ikke part i avtalen og kan ikke binde sine medlemmer. Det innebærer at mønsteravtalen ikke har de samme tvisteløsningene som andre avtaler.
– Vi kan ikke bryte forhandlingene og be riksmekleren om hjelp, eller ta medlemmene våre ut i streik, sier Aune.

Kjell Morten Aune sier at for om lag 100 av de 800 medlemmene i private tannklinikker er mønsteravtalen inngått som tariffavtale. I 2012 streiket tannhelsesekretærene ved Colosseumklinikken i Trondheim for å få tariffavtale.
– Avtalen blir inngått direkte mellom den enkelte arbeidsgiver og Parat, sier Aune. Han sier at det nå er om lag 15 private klinikker som har inngått mønsteravtalen som tariffavtale.

> *Oppgjøret på mønsteravtalen er i tråd med rammen fra frontfaget.*
>
> **Anne-Gro Årmo, leder i Tannhelsesekretærenes Forbund**

Aune understreker at det ikke er nødvendig å streike for å få på plass en tariffavtale.
– Det kreves to ting: vilje til å snakke med arbeidsgiver, og å be Parat om å fremme krav, sier han.

Mønsteravtalen i arbeidskontrakten

Årmo sier mønsteravtalen for de aller fleste ikke er en del av den enkeltes arbeidsavtale.
– I Tannlegeforenings standard ansettelsesavtale er det ikke noen helhetlig anbefaling å følge mønsteravtalen, og den åpner for mange unntak. Dette er noe vi erfarer at de fleste arbeidsgivere benytter seg av. Men Tannlegeforeningen oppfordrer sine medlemmer til å følge mønsteravtalen, noe vi i ThsF og Parat er helt enige i. Mange små og store uenigheter ville vært løst om alle hadde kontraktfestet mønsteravtalen, sier Årmo.

Vil ha flere tariffavtaler

ThsF og Parat ønsker at så mange medlemmer som mulig skal ha tariffavtale.
– Parat vil være part i avtalen, og det blir enklere å bistå dersom det blir uenigheter og konflikter på arbeidsplassen, sier Aune. Han legger til at dersom mønsteravtalen inngås som tariffavtale, vil medlemmene komme inn i ordningen med avtalefestet pensjon (AFP).

Avtalefestet pensjon

Tariffbundne bedrifter har avtalefestet pensjon. Denne ordningen gir den enkelte et livsvarig påslag i pensjonen på 35 til 75 tusen kroner per år. For å komme inn i AFP-ordningen kreves det at klinikken har minst to hele årsverk.
– For ansatte i privat sektor som kun har obligatorisk tjenestepensjon, vil en AFP-ordning for mange gi mer i pensjon enn tjenestepensjonen, sier Aune.

Aune ber medlemmer som ønsker tariffavtale, om å ta kontakt med Parats forhandlingsavdeling, slik at Parat kan kreve tariffavtale med arbeidsgiver. ■

– En venninne sier at jeg allerede i barndommen uttalte at «jeg vil bli sånn dame som hjelper tannlegen». Det var kanskje meningen. Jeg trives i alle fall veldig godt i jobben, sier Angelvik. Foto: Tommy Ellingsen

Utfordringer og læring gir trivsel på spesialklinikken

Som tannhelsesekretær for spesialist i endodonti ved Tannhelsetjenestens kompetansesenter Rogaland får Marit Charlotte Angelvik stadig nye utfordringer. Faglig utvikling er en viktig grunn til at hun trives.

Av: Jørn-Arne Tomasgard

Angelvik har i 28 år jobbet som tannhelsesekretær og forteller om stor trivsel med daglig faglig utvikling.
– Selv om mange av arbeidsoppgavene også blir rutine og du kan forberede deg, oppstår det situasjoner i forbindelse med rotfylling der du må ta raske beslutninger. Vi blir aldri faglig utlært. Det å stadig strekke seg etter ny kunnskap er noe av det som gjør at jeg trives veldig godt i denne jobben, sier tannhelsesekretæren.

Daglig rotfylling

Angelvik jobber fast i team med Afif Tabbara, tannlege med spesialisering i endodonti og mikrokirurgi. Hovedoppgaven er å gjøre pasientene infeksjonsfrie og smertefrie ved å rotfylle. Rotfyllingen skjer vanligvis ved at det bores et hull i den aktuelle tannen, som gir tannlegen tilgang til nervene.

Om dette ikke lar seg gjøre, er alternativet rotfylling ved operasjon. Da opererer de seg inn gjennom tannkjøttet til pasienten. På en vanlig dag uten koronarestriksjoner kan Angelvik og Tabbara rotfylle tenner på fire–fem pasienter. Operasjoner gjør de anslagsvis fire–fem av i måneden.
– Vi har heldigvis gode smittevernrutiner til vanlig. Men det er kommet til en del nye i

Marit Charlotte Angelvik har jobbet som tannhelsesekretær ved Tannhelsetjenestens kompetansesenter Rogaland siden 2016. Mulighet for faglig utvikling ved å jobbe for spesialist i endodonti er en grunn hun trekker frem for trivsel på arbeidsplassen. Foto: Tommy Ellingsen

forbindelse med korona. Vi må ha mer luft mellom pasientene, så nå behandler vi noen færre enn normalt, forteller Angelvik.

Rotfylling og forebygging

Ifølge Store medisinske leksikon er endodonti en retning innen odontologi som dreier seg om forebyggelse og behandling av sykdom i tannmargen og i støttevevet rundt. Den vanligste endodontiske behandlingen er rotfylling. En endodontist er en tannlege med godkjent spesialistutdanning.

Endodonti kan oversettes med «kunnskap om hva som er inni tann». Tannens innerste del, pulpaen, inneholder bløtvev med blant annet nerver og blodårer. Ved sykdom i pulpa er behandlingen som oftest rotfylling.

Fagfeltet overlapper andre odontologiske fagområder som for eksempel kariologi, oral mikrobiologi, protetikk og kirurgi, ifølge nettstedet til Tannhelsetjenestens kompetansesenter Rogaland (TkRog). Dette er et fylkeskommunalt tiltak i regi av Tannhelse Rogaland og ligger et par minutters kjøring fra Stavanger sentrum. Et par steinkast unna ligger Stavanger universitetssjukehus. Angelvik bor like ved og kan rusle noen få minutter til arbeidsplassen.

Lærer noe hele tiden

Her har hun jobbet siden 2016 og stortrives.

– Tidligere jobbet jeg på en privat tannklinikk. Jeg er fornøyd med at jeg tok en ny utfordring ved å jobbe med en spesialist. Jeg har utfordrende arbeidsoppgaver og lærer noe hele tiden, sier Angelvik.

– Kunne du tenke deg å ta høyere videreutdanning om dette tilbudet kommer, slik det er snakk om?

– Absolutt. Jeg omfavner ideen om høyere tannhelsesekretærstudium som videreutdanning. Det er noe jeg vil vurdere om det kommer her i Stavanger. Man trenger stadig faglig påfyll for å utvikle seg. Det er viktig for meg, sier tannhelsesekretæren.

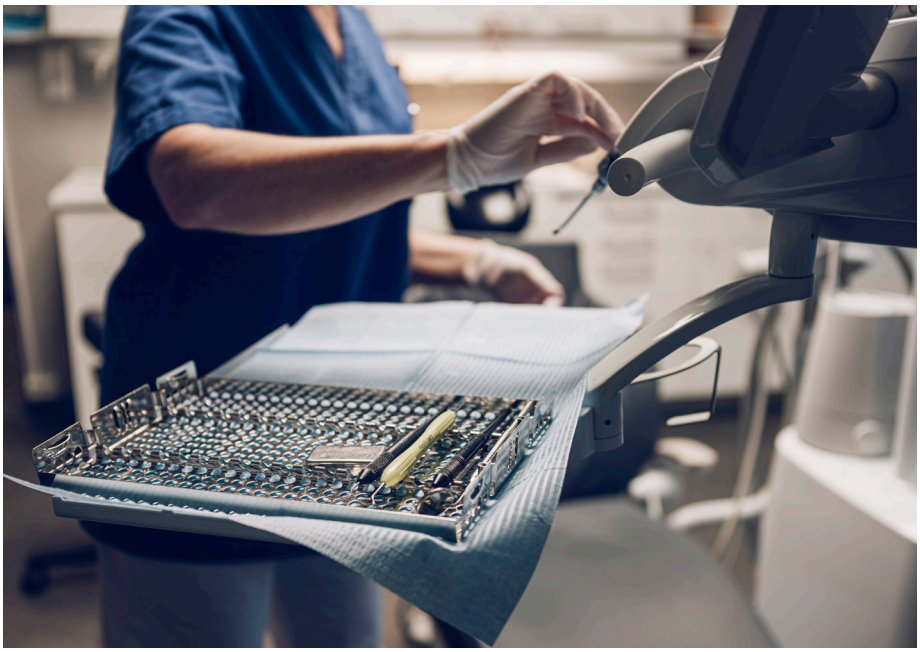

– Selv om mange av arbeidsoppgavene også blir rutine og du kan forberede deg, oppstår det situasjoner i forbindelse med rotfylling der du må ta raske beslutninger, sier Angelvik. Foto: Tommy Ellingsen

– Vi vet aldri hva som møter oss. Jeg må helst være i forkant, alltid klar til å finne frem ting som tannlegen skal bruke, sier Angelvik om rotfyllingsprosessen. Foto: Tommy Ellingsen

Viktig med kommunikasjon

Ved siden av å være tilrettelegger for spesialisttannlegen har Angelvik pasientkontakt i forkant i forbindelse med innkalling. Hun tar også imot pasientene og sørger for at de føler seg vel i situasjonen. Her må du være menneskekjenner.

Noen kan være redde. Da er det Angelviks oppgave å roe dem ned.
– Jeg må justere meg etter pasienten alt etter hvordan vedkommende oppfører seg. Når situasjonen er avklart, starter vi med å gå gjennom helseskjema. Så tar vi røntgen, for at tannlegen kan ta en sjekk. Så må vi gjøre klart til rotfylling. Vi vet aldri hva som møter oss. Jeg må helst være i forkant, alltid klar til å finne frem ting som tannlegen skal bruke. Tannlegen jobber gjennom mikroskop, noe som gjør at han får godt innsyn i tannen. Ved hjelp av god kommunikasjon kommer vi i mål til slutt, forklarer tannhelsesekretæren.

Angelvik jobber i et fast team med Afif Tabbara, tannlege med spesialisering i endodonti og mikrokirurgi. Foto: Tommy Ellingsen

Trygghet er første prioritet

Hun forteller at de gjennom hele prosessen må sørge for å ivareta pasienten slik at han eller hun føler seg trygg.
– Vi legger stor vekt på hygiene, for vi ønsker ikke at bakterier skal komme inn i tannen. Siden vi også må beskytte oss selv som følge av korona, er vi blitt mer opptatt av aerosol, og vi bruker munnbind kombinert med visir. Alt utstyr er sterilisert. Etter rotfyllingen tar vi bort skittent utstyr, vasker det i oppvaskmaskin og steriliserer det, slik at det er klargjort for neste pasient. Noe av utstyret er engangs, og noe brukes gjentatte ganger. Det er mye arbeid bak fasaden som pasienten ikke ser, sier hun.

Prosessen med rotfylling skjer i et eget rom. Til stede i rommet er Angelvik, tannlege Tabbara og pasienten. Det kan også være en pårørende til stede. Mikroskop, ulike rotfyllingsfiler, ultralyd, samt bor for å komme gjennom toppen av jekselen og ned i rotfyllingsområdet. Det blir lagt «kofferdam», en duk, over tannen. Dette kan være ubehagelig for pasienten, men gjør at tungen blir frigjort slik at man kan svelge hele tiden.

Når jobben nede i roten er gjort, har Angelvik gjort klart rotfyllingssementen, som fylles ned i hulrommet. Også plastmaterialet Guttaperka fylles i. Når rotfyllingen er klar, legges en propp på toppen for å beskytte. På toppen legges en vanlig fylling.

175 000 pasienter

Til TkRog kommer pasienter etter henvisning fra private og offentlige tannleger i hele Rogaland. I 2018 var i underkant av 175 000 rogalendinger under tilsyn av foretaket. Ifølge Tannhelse Rogalands egen nettside har de 34 tannklinikker, inkludert kompetansesenteret med en spesialisttannklinikk og en forskningsavdeling, der Angelvik jobber.

Knapt 45 personer har arbeidsplassen sin på TkRog, inkludert forskningsavdelingen. 13 av dem er tannhelsesekretærer. Noen færre er tannleger med spesialisering innen ulike områder. Ved siden av spesialister i endodonti er her også spesialister i kirurgi, kjeveortopedi, pedontist (barn) og periospesialist (tannkjøtt). Her er også radiolog, protetiker, en resepsjonist, tannpleiere og psykologer.

Lekte tannlege i barndommen

Angelvik mener hun helt fra barndommen, bevisst eller ubevisst, har hatt en indre tiltrekning mot tannhelseyrket.
– Jeg husker det ikke selv, men en venninne av meg sier at jeg som barn uttalte at «jeg vil bli sånn dame som hjelper tannlegen». Det var mye lek i den retningen. Det kan godt være at en spire ble sådd, og at yrkesretningen ble staket ut allerede da. Det er i alle fall en jobb som passer meg fint og som jeg trives i, sier hun.

Tannhelsesekretærutdanningen tok hun ved Bergeland videregående skole i Stavanger. Hun forteller at de fleste i kollegiet av tannhelsesekretærer har utdannet seg på samme vis, noe som illustrerer viktigheten av lokale utdanningstilbud.

Hovedtillitsvalgt og fornøyd

Angelvik er organisert i Parat og Tannhelsesekretærenes Forbund (ThsF). Hun er også hovedtillitsvalgt for Parat i Rogaland fylkeskommune, der de fleste medlemmene er tannhelsesekretærer.
– Tannhelse Rogaland har 50 medlemmer i Tannhelsesekretærenes Forbund, og vi har plass til flere. Jeg synes det er flott at tannhelsesekretærene har sin egen organisasjon, der det jobbes for vår yrkesgruppe, avslutter tannhelsesekretæren. ■

Gir faglige råd om smittevern

Nestleder i Tannhelsesekretærenes Forbund, Wenche Husby, er blant ekspertene myndighetene lener seg på når det gjelder faglige anbefalinger for smittevern i tannhelsetjenesten.

Av: Vetle Daler

I 2020 ble det satt ned en arbeidsgruppe i regi av FHI, med representanter fra de odontologiske fakultetene i Tromsø, Bergen og Oslo, Tannlegeforeningen, Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet. I tillegg skal fylkestannlegene inn med en representant.

Her har også Tannhelsesekretærenes Forbund fått innpass, representert ved nestleder Wenche Husby. Formålet er å tydeliggjøre og utvide de faglige anbefalingene for smittevern i klinisk odontologisk praksis.
– Det er tannhelsesekretærene som har hovedansvaret for smittevern på tannklinikkene, det er vi som kjenner hvor skoen trykker, og kan komme med konkrete tilbakemeldinger. Der er vi faktisk flinkere enn tannlegene, sier Husby.

– At vi har blitt inkludert i denne arbeidsgruppa, er et godt eksempel på ThsFs målrettede måte å jobbe på – vi blir hørt og tatt på alvor, sier nestleder i ThsF, Wenche Husby. Foto: Vetle Daler

Kommet for å bli

ThsFs visjon er å være en «synlig og likeverdig aktør i nasjonal tannhelse».
– At vi har blitt inkludert i denne arbeidsgruppa, er et godt eksempel på ThsFs målrettede måte å jobbe på – vi blir hørt og tatt på alvor. Det er viktig at vi er på arenaer der viktige beslutninger fattes, sier Wenche Husby.

Hun har blant annet blitt bedt om å lage forslag til sjekklister for bruk på tannklinikkene.
– På sikt er det et ønske om å oppgradere de faglige anbefalingene til retningslinjer eller en veileder, forklarer Husby.

Store forskjeller

Som referansegruppe for oppgaven i arbeidsgruppa har hun brukt sentralstyret i ThsF.
– Her har jeg fått innspill på hva slags rutiner som er på ulike klinikker. Det er tydelig at det er store forskjeller rundt omkring når det gjelder smittevernrutiner. Mange har gode rutiner, med sjekklister, andre ikke. Dette synliggjør behovet for at disse anbefalingene blir enda tydeligere. Mye kan gjøres for å få på plass enda bedre rutiner rundt i landet, sier Wenche Husby. ■

Vil ikke la Wizz Air slippe unna med sosial dumping

Frankrike er det eneste landet i EU som har endret arbeidslovgivningen sin, for å sikre at alle selskaper som flyr innenlands må gi gode lønns- og arbeidsvilkår til sine ansatte. Nå vil Senterpartiet at Norge tar lignende grep, et forslag leder i Pilotforbundet i Parat støtter.

Av: Ane Undhjem

Leder i Pilotforbundet, Oddbjørn Holsether, sier Wizz Air har hatt for frie tøyler i Norge når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår.
– Akkurat nå har vi null kontroll på situasjonen, sier han.

Vanskelig å følge opp HMS og arbeidsmiljø

Flyselskapet har siden etableringen av sine norske baser fått mye kritikk fra både fagforeninger og politikere. Selv om Luftfartstilsynet har sagt at selskapet må følge norsk arbeidsmiljølov, mener både Holsether og leder for Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, at reglene må tydeliggjøres og skjerpes.

De har begge et ønske om strengere regler, slik man eksempelvis kan se i Frankrike.
– Luftfartstilsynet skal ha HMS-tilsyn på Wizz Airs norske baser, men når de roterer sine ansatte hver tredje måned, er det ikke mye de kan holde tilsyn med. Det er meningen at man skal ivareta hver enkelt ansatt, men for Wizz Air koker det nesten ned til at Luftfartstilsynet kun får sjekket at det er ryddig på kontoret. Selskapet gjør det umulig å følge opp arbeidsmiljøet til arbeiderne, som byttes ut hele tiden, sier Holsether.

Kan Norge gjøre som Frankrike?

Stortingets utredningsseksjon har på bestilling fra Senterpartiet skrevet en rapport som ser på hvordan Frankrike har håndtert lønns- og arbeidsvilkår i luftfarten. De håper Norge kan følge etter.
– Vi har sett at Frankrike har vært bekymret for det vi nå opplever med Wizz Air. I 2006 endret de sin lovgivning som skulle sikre alle som flyr innenriks franske lønns- og arbeidsvilkår. Lovendringen ble godtatt av EU, og da bør vi kunne få til noe lignende her i Norge også, slik at vi kan trygge luftfart, sier Vedum og legger til at han tror det er viljen til politikerne det har stått på så langt.

Leder i Pilotforbundet i Parat, Oddbjørn Holsether, og leder for Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, i møte på Stortinget. Foto: Ane Undhjem

Parats generalsekretær, Trond R. Hole, fremmer kravet om pensjon fra første krone. Foto: Trygve Bergsland

Ønsker pensjon fra første krone velkommen

Tidlig i februar ble regjeringspartiene og FrP enige om å innføre pensjon fra første krone i privat sektor. Parat-leder Unn Kristin Olsen sier pensjon fra første krone har vært en kampsak for Parat i mange år.

Pensjon fra første krone har lenge vært en av Parats kampsaker. Olsen viser blant annet til streiken i sykehusene fra 2019, der Parat sammen med andre arbeidstakerorganisasjoner vant frem i Rikslønnsnemda og fikk rett til pensjonsopptjening for dem med under 20 prosent stilling. Det var også den viktigste saken som ble løftet frem under Parats landsmøte tilbake i 2018.
– Pensjon er utsatt lønn og en viktig sak for alle arbeidstakere i kortvarige stillinger, og for alle med deltidsjobber. At dette nå kommer på plass i forhandlingene mellom FrP og regjeringen, er gledelig, sier hun.

Parat-lederen mener pensjon fra første krone kan gi nærmere én million nordmenn bedre pensjon.
– Slik det er i dag, må mange tjene minst grunnbeløpet i folketrygden, som er over 100 000 kroner, før de får pensjonsopptjening. Pensjon fra første krone vil særlig komme unge, studenter, kvinner og arbeidstakere i små stillinger i arbeidsmarkedet til gode. Spesielt gjelder dette innenfor reiseliv, varehandel, renhold og sikkerhet, sier hun.

Olsen sier pensjon fra første krone bidrar til at det alltid skal lønne seg å jobbe.
– Opptjening av pensjon fra første krone bidrar til et mer anstendig arbeidsliv, sier Parat-lederen.

Parat-leder Unn Kristin Olsen og Parats hovedstyre inviterte i februar til politisk debatt om pandemiens effekt på arbeidslivet. Foto: Vetle Daler

Et koronatrygt og verdiskapende arbeidsliv

Samme dag som sysselsettingsutvalget la frem sin rapport om tiltak som kan få flere i arbeid, inviterte Parats hovedstyre til debatt om et koronatrygt og verdiskapende arbeidsliv.

Av: Lill Jacqueline Fischer

Hovedstyret hadde invitert Even Bolstad fra HR Norge, Hannah Gitmark fra tankesmien Agenda og Mathilde Fasting fra Cevita til debatt.

Ifølge Bolstad er kunnskapen bunnplanken, og det er behov for en mer aktiv arbeidslivspolitikk og flere ressurser til NAV.
– Arbeidsledighet, uførhet og utenforskap går i arv. Kunnskapen er bunnplanken. Vi trenger en mer aktiv arbeidslivspolitikk, sa Bolstad.

Hannah Gitmark, fagsjef i Tankesmien Agenda, mener tiltakspakkene har gjort det mer lønnsomt å permittere enn å holde folk i jobb, og understreker at dersom støtteordningene er for gode, kan dette hindre endring.
– Det er behov for lønnstilskudd og kompetansepåfyll. Jeg tror tiden da vi skal gi til alle er forbi. Vi trenger en sunn debatt om å trekke i riktig retning. En aktiv næringspolitikk er identisk med det grønne skiftet. Ingen mener at oljen er fremtiden, sa Gitmark og hintet til at støtteordningene til oljebransjen har ført til at ulønnsomme investeringer har blitt lønnsomme.

Parat-leder Unn Kristin Olsen påpekte at det har vært trygt å se at alle politikerne har enes og dratt samme vei da krisen kom.
– Men når koronapandemien blir en del av valgkampen, blir jeg mer usikker. Denne usikkerheten kommer på toppen av alt annet, og de som blir mest berørt, er de permitterte og arbeidsledige. Men på den annen side, vi må tørre å handle. Hadde vi ikke gjort det, hadde vi nok ikke vært så lydhøre, sa Olsen.

En kvart milliard jobber tapt

Ifølge en FN-rapport har en kvart milliard jobber gått tapt under koronapandemien, fire ganger så mange som under finanskrisen i 2009. Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO) har beregnet at 8,8 prosent av alle arbeidstimer i fjor ble eliminert på grunn av restriksjoner på næringsliv og sosialt liv. Det tilsvarer 255 millioner fulltidsjobber. Ifølge ILOs generalsekretær Guy Ryder er dette den mest alvorlige krisen for verdens arbeidsliv siden depresjonen på 1930-tallet, og konsekvensene er langt alvorligere enn under finanskrisen i 2009. *@NTB*

Tekstilarbeidere rammes hardt

Folk i vesten handler ikke like mye klær under pandemien. Dermed faller bestillingene til tekstilfabrikkene i Asia, og mange arbeidere mister jobben Da pandemien nådde Bangladesh i fjor vår, ble landets fabrikker stengt. Men selv om regjeringen i landet ga klarsignal til å åpne portene igjen i august, har det gått tregt å komme i gang med produksjonen igjen. Generalsekretær Babul Akhter i Bangladesh Garment and Industrial Workers Federation forteller at i tillegg til at fabrikker blir stengt eller nedlagt, er også arbeidsvilkårene blitt dårligere. – Bedriftene søker opp de fagorganiserte arbeiderne og sier dem opp, sier han. *@NTB*

Hjemmekontorarbeidende trenger bedre beskyttelse

Én av fem i verden jobbet hjemme i pandemiens tidlige fase. ILO mener i en ny rapport at det må på plass beskyttelse av hjemmearbeidernes rettigheter. De påpeker at hjemmearbeid ofte er dårlig regulert, og at det i flere land er en utfordring at lovverket som beskytter arbeidernes rettigheter, ikke gjelder hjemmearbeiderne. Koronapandemien kan brukes til å løfte hjemmearbeidernes rettigheter, og et av de viktigste virkemidlene ILO anbefaler, er å øke oppmerksomheten som rettes mot hjemmearbeid. *@NTB*

Russiske kvinner får tilgang til nye yrker

T-banen i Moskva har for første gang i historien ansatt kvinnelige førere, etter endringer i en lov som utelukker kvinner fra en rekke yrker i Russland. Inntil nå har T-bane- og togfører stått på en lang liste over yrker der kvinner ikke kan ansettes i Russland. Systemet stammer fra Sovjet-tiden, og begrunnelsen har vært at yrkene innebærer tungt fysisk arbeid eller på andre måter angivelig er helseskadelige for kvinner. Yrkesforbudene har fått mye kritikk, og i fjor besluttet regjeringen å kutte antall yrker på listen fra 456 til om lag 100. Fortsatt har russiske kvinner lovforbud mot å jobbe som sveiser, flyreparatør og i brannvesenet. *@NTB*

Cuba har femdoblet minstelønnen

Løvetemmere, lærere, journalister og turnusleger skal heretter tjene det samme på Cuba, der myndighetene ved årsskiftet femdoblet minstelønnen. Den blir heretter på 750 kroner i måneden, mens det høyeste lønnstrinnet blir på drøyt 3400 kroner i måneden. Cubanske turnusleger får rundt 1800 kroner i måneden, det samme som dyretemmere på sirkus og lærere. De nye lønnssatsene er et ledd i en større økonomisk reformpakke på Cuba. Myndighetene håper reformene vil åpne opp økonomien og lokke utenlandske investorer. *@NTB*

Alt om arbeidsmiljø på ett sted

Det er ikke noe galt med trim og trivselstiltak på jobb. Men det som monner for å få ned sykefravær og frafall i arbeidslivet, er å organisere selve arbeidsprosessene bedre. – Det er der Arbeidsmiljøportalen har sin store misjon, sier Unn Kristin Johnsen i Parat.

Av: Johnny Gimmestad

Å lansere et nytt nettsted lyder kanskje ikke som noen banebrytende begivenhet i vår tid – selv om både ansvarlig statsråd og toppene i arbeidslivet stilte opp da Arbeidsmiljøportalen ble offisielt avduket på tampen av fjoråret.

Arbeidsprosessene i sentrum

Unn Kristin Johnsen, ansvarlig for inkluderende arbeidsliv (IA) i Parat, mener det er grunn til å sette et stort kryss i taket for denne premieren.

– Arbeidsmiljøportalen er et viktig skritt i retning av å vri tenkningen på arbeidsmiljøfeltet til å handle om hvordan selve arbeidet blir organisert, planlagt og gjennomført. Den skal formidle relevant informasjon og tilby nyttige verktøy til tillitsvalgte og verneombud, mellomledere og arbeidsgivere i en rekke bransjer og næringer, sier hun.

De ulike brukerne skal ifølge Johnsen kunne finne alt om arbeidsmiljø på ett sted.

– Utgangspunktet skal være et innhold som de kjenner seg igjen i, og som er relevant for deres egen situasjon. Og portalen skal ikke minst være enkel å ta i bruk. Næringer med en betydelig arbeidsmiljøproblematikk, og med stort potensial for å redusere sykefravær og frafall, vil bli prioritert. Konkret er vekterbransjen blant de mest nærliggende for oss, sier Johnsen.

Ett av flere tiltak

– Er det ikke vel optimistisk å tro at et nettsted skal kunne løse det meste av arbeidsmiljøproblemene her i landet på et blunk?

– Arbeidsmiljøportalen er et ledd i satsingen på inkluderende arbeidsliv, som partene i arbeidslivet og det offentlige samlet står bak. Den kan ikke skape vilje og evne til forebygging og inkludering i seg selv, men den kan og skal være et nyttig verktøy for alle involverte. Samtidig er den ett av flere forebyggende tiltak som det nå satses mye på, sammen med blant annet opplæring av tillitsvalgte og verneombud, sier Johnsen.

Unn Kristin Johnsen, rådgiver og ansvarlig for inkluderende arbeidsliv i Parat, mener Arbeidsmiljøportalen ikke nødvendigvis vil skape vilje og evne til inkludering i seg selv, men at den kan være et nyttig verktøy for alle involverte.
Foto: Trygve Bergsland

Parats IA-ansvarlige forteller at deler av innholdet har vært under utprøving en god stund før selve portalen ble lansert.

– Det gjelder blant annet «Arbeidsmiljøhjelpen», som Arbeidstilsynet har ansvaret for, og «En bra dag på jobb», som Statens arbeidsmiljøinstitutt (STAMI) har utviklet. Mitt inntrykk er at brukerne er godt fornøyde, og at verktøyene virker etter hensikten, sier Johnsen.

Skreddersydd kunnskap som funker

Elisabeth Goffeng, seniorrådgiver i STAMI og prosjektleder for «En bra dag på jobben», kan bekrefte Johnsens inntrykk.

– Vår evaluering viser at brukerne synes «En bra dag på jobb» fungerer etter hensikten: et kunnskapsbasert verktøy skreddersydd ulike bransjer, som kan brukes til forebyggende arbeidsmiljøarbeid på virksomhetsnivå. Verktøyet egner seg for både små og store virksomheter, og målet har hele tiden vært at det skal være intuitivt og ikke kreve opplæring, ekstra ressurser og mye møtetid, utover et oppstarts- og et tiltaksmøte på én til to timer, understreker prosjektlederen.

Søkelys på konkrete utfordringer

Goffeng mener det her handler om å innlemme arbeidsmiljøjobbingen i det daglige arbeidet, identifisere utfordringer og finne frem til tiltak og rutiner som kan løse konkrete problemer og gjøre

> *Det blir hele veien lagt stor vekt på å fjerne ensidig negativ oppmerksomhet og peke i retning av hvordan man kan jobbe videre med alt man er god på.*
>
> **Elisabeth Goffeng, seniorrådgiver i STAMI**

Et godt og aktivt samarbeid mellom ledelse, verneombud og tillitsvalgte på det lokale plan er en forutsetning for å lykkes med det forebyggende arbeidsmiljøarbeidet, understreker Elisabeth Goffeng, seniorrådgiver i Statens arbeidsmiljøinstitutt og prosjektleder for «En bra dag på jobb». Foto: Geir Dokken

små og store arbeidsoppgaver både sikrere og lettere.

– I stedet for å bruke mye tid og krefter på å diskutere hva man tror problemene består i, gjerne på et overordnet nivå, sørger «En bra dag på jobb» for å sette søkelyset på konkrete bransjespesifikke utfordringer – og hvordan disse utfordringene skal håndteres. Den åpner også for å ta opp hvordan man forholder seg til hverandre og jobber med det psykososiale miljøet. Noe det ellers kan være vanskelig å få tatt opp på en OK måte på mange arbeidsplasser, sier hun.

Goffeng understreker at det er forsket mye på arbeidsmiljø og hvordan ledelse og medarbeidere skal samarbeide bedre. Men forskningen er ofte generell, rapportene og artiklene er vanskelig tilgjengelige og kanskje skrevet mest for å bli lest av andre forskere.

Ingen quick-fix

Derfor er det heller ikke lett for dem som befinner seg ute i virksomhetene å finne ut hvordan all denne kunnskapen skal kunne omsettes til praktisk handling.

– Samtidig er det mye verdifull erfaring og kreativitet ute i virksomhetene. Det åpner også «En bra dag på jobb» for å ta i bruk. Og ikke minst; det blir hele veien lagt stor vekt på å fjerne ensidig negativ oppmerksomhet og peke i retning av hvordan man kan jobbe videre med alt man er god på, sier prosjektlederen.

Hun understreker at «En bra dag på jobb» ikke er en quick-fix.

– Den krever at det arbeides langsiktig og systematisk. Verktøyet legger til rette for styrket partssamarbeid. Evalueringen viser faktisk at et godt og aktivt samarbeid mellom ledelse, verneombud og tillitsvalgte på det lokale plan er en forutsetning for å lykkes med det forebyggende arbeidsmiljøarbeidet. Det innebærer at fagforeningene og de tillitsvalgte spiller en aktiv rolle – også på dette feltet, sier Goffeng.

Arbeidsmiljøportalen

Portalen inneholder bransjetilpasset fagstoff og verktøy for å forbedre arbeidsmiljøet og forebygge sykefravær. Blant verktøyene er Arbeidsmiljøhjelpen og «En bra dag på jobb».

Portalen retter seg i første omgang mot åtte bransjer, som har stort forebyggingspotensial for sykefravær og frafall. Disse er:

- Barnehage
- Bygg
- Anlegg
- Næringsmiddelindustri
- Rutebuss og persontrafikk
- Sykehjem
- Sykehus
- Petroleumsvirksomhet

Planen er å utvide med fire–seks bransjer i løpet av 2021.

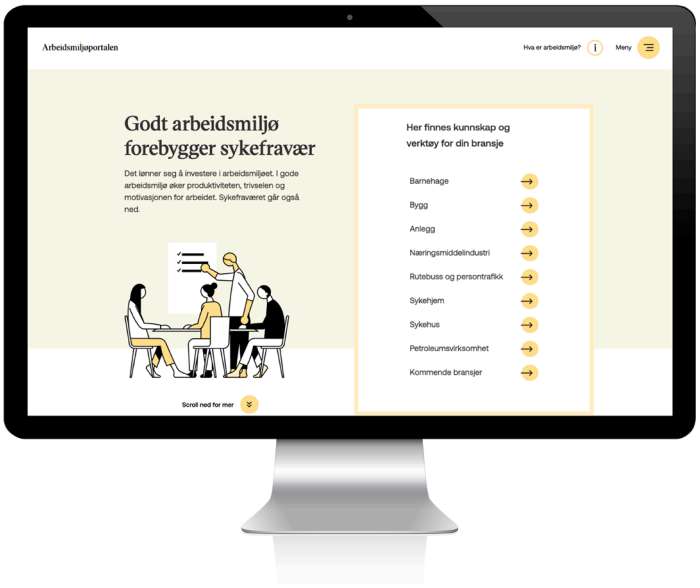

Kilde: arbeidsmiljoportalen.no

Slik så det ut forrige gang Parat avholdt landsmøte. Avdelingsleder for regionavdelingen i Parat, Kåre Kvalvåg, håper man under landsmøtet i november kan møtes fysisk. Foto: Vetle Daler

Landmøteforberedelsene i gang

Den 16. til 18. november avholdes Parat landsmøte og Parat-konferanse. Avdelingsleder for Parats regionavdeling, Kåre Kvalvåg, er godt i gang med de praktiske forberedelsene.

Av: Lill Jacqueline Fischer

Den 16. november 2021 avholdes den årlige Parat-konferansen, mens selve landsmøtet vil bli avholdt på Gardermoen den 17. og 18. november.

Håper på fysisk møte

Leder i regionavdelingen, Kåre Kvalvåg, er godt i gang med de praktiske forberedelsene. Det er mye som skal organiseres når om lag 250 til 300 tillitsvalgte, gjester og ansatte skal møtes i tre dager.

– Vi håper det lar seg gjennomføre som et fysisk møte og planlegger ut fra det, men vi har tatt høyde for at vi skal kunne gjennomføre møtene digitalt dersom smittesituasjonen ikke tillater at vi møtes fysisk, sier Kvalvåg.

Han forteller at de første detaljene vil sendes ut i løpet av våren.

– I mai vil de første papirene sendes ut, med detaljer om frister og opplysninger om påmelding, sier Kvalvåg.

Forbereder allerede sakene

Hovedstyret har allerede satt ned en rekke utvalg som skal forberede sakene for landsmøtet. Både utvalget som skal jobbe med arbeidslivs- og samfunnspolitisk program, og vedtekts- og retningslinjeutvalget ledes av Parats konstituerte leder, Unn Kristin Olsen.

Utvalget skal innen 1. mai levere første utkast til nytt arbeidslivs- og samfunnspolitisk program.

– Forslaget vil bli sendt ut på bred organisasjonspolitisk behandling. Men dersom du har forslag på politikkområder vi bør se på, kan du allerede nå sende dette inn, sier Olsen. Har du forslag, kan disse sendes til program@parat.com.

Konstituert nestleder Anneli Nyberg leder utvalget som skal jobbe med Parats økonomiplan, mens Liz Ovesen, leder i Parat Media, leder honorarutvalget.

Parats høyeste organ

Landsmøtet er Parats høyeste organ og skal også velge Parats sentrale tillitsvalgte for neste landsmøteperiode. Valgkomiteen, som ledes av Svanhild Meirud, skal forberede og legge frem forslag til kandidater når det gjelder blant annet Parats leder, nestleder og hovedstyre.

Parats landsmøte vedtar også Parats overordnede politikk og bestemmer hvilke saker hovedstyret skal jobbe med i landsmøteperioden.

I september vil landsmøtesakene bli grundig behandlet på regionmøtene. Før dette vil flere av sakene bli sendt ut på høring slik at medlemmer og tillitsvalgte kan komme med innspill.

Gir UNG-medlemmer sin egen merkedag

Parat UNG er for tiden i full planlegging av UNG-dagen, og komiteen for dagen gleder seg til å spre engasjement og vise hvor gøy og lærerikt det er å være med på laget. 10. juni braker det løs med stand i fem byer samt aktiviteter over hele landet.

Av: Aina Helene Westgaard Malja, Nicolai Helliksen, Morten Seglem, Amandus Amadeus Syed-Bøe og Kari Nestaas

Parat UNGs to hovedmål er å øke organisasjonsgraden for de unge og å bli mer synlige innad i Parat. Parat UNGs regionsteam har dermed kommet opp med en plan for dette: De lanserer Parat UNGs egen årlige merkedag. Denne dagen skal det handle om det å være ung og organisert, og om å synliggjøre alle fordelene med å være Parat-medlem.

Er du Parat-medlem og under 35 år? Marker UNG-dagen med Parat UNG den 10. juni.

Fast dato

Parat UNG-dagen skal markeres 10. juni hvert år fremover. Komiteen starter litt forsiktig i år, både fordi det er første året dagen arrangeres, og for å ta hensyn til smittesituasjonen. Den 10. juni de neste årene er målet å være til stede i mange byer rundt om i landet og gjøre dette til en fantastisk dag, og vise alle hvor moro det er å være med på Parat-laget.

Stand i byene

Parat UNG skal stå på stand i Oslo, Bergen, Kristiansand, Bodø og Trondheim. Her blir det konkurranser, verving, informasjon og fremvisning av bilder og videoer fra UNG-gruppens arbeid. Komiteen håper mange medlemmer stikker innom og slår av en prat, slik at Parat UNG får høre hvordan medlemmene har det, og får vist frem spennet i medlemsmassen sin.

Parats samarbeidspartnere Gjensidige, Nordea Direct og Folkeuniversitetet vil også stå på stand for å vise frem alle de gode medlemsfordelene. I tillegg vil rådgivere fra Parat være tilgjengelige, og regionkontakter og andre engasjerte medlemmer vil presentere vervekampanjer og konkurranser.

Regionaktivitet

Parat UNG er så heldige å ha med seg engasjerte medlemmer i alle deler av landet som sammen utgjør regionsteamene deres. På UNG-dagen holdes det selvsagt så mange regiontreff som mulig rundt om i hele Norge. Også ellers i året vil disse teamene arrangere aktiviteter og treff for alle UNG-medlemmer. Treffene er gratis, og aktivitetene er mange. Fellesnevneren er at de alle bidrar til at medlemmer får bli bedre kjent med Parat, og gi innspill til hvordan det kan jobbes for en enda bedre arbeidshverdag.

Tillitsvalgte

I tillegg til å være synlige på treff og stands ønsker Parat UNG å gi en ekstra oppmerksomhet til alle deres engasjerte tillitsvalgte. Parat UNG oppfordrer også alle som er tillitsvalgte for unge medlemmer til å gjøre en ekstra stas på kollegene sine denne dagen. For Parat UNG er det viktig at alle unge medlemmer merker at det er deres merkedag. Når dagen nærmer seg, vil det bli sendt ut en e-post til tillitsvalgte med mer informasjon.

Vil du bidra?

Ønsker du å bidra på dagen? Ta gjerne kontakt med Parat UNG, som setter stor pris på hjelp, ideer og innspill. Parat UNG kan nås på Facebook (@YSParatUNG) og Instagram (@Parat_UNG).

Viruset rokker ikke ved fremtidsforventingene

Selv om vi opplever den verste krisen i økonomien på flere tiår, er det god fart i 90 prosent av norske bedrifter. Pandemiøkonomien lammer noen få bransjer, men det totale tapet er under kontroll, ifølge ekspertene.

Av: Tellef Øgrim

Mellom rop om tiltak, nyhetene om stengte butikker, pol som lukkes og åpnes igjen, arbeidsløshet og permitterte dukker det jo opp stemmer som sier at Norge i grunnen går godt. Hvordan henger dette sammen? Hvordan kan den største krisen siden krigen pågå mens de fleste bedrifter trives? Hvordan kan Erna stå i Stortinget og si at den største krisen er en begrenset hendelse?

Sjeføkonom i YS, Nina Skrove Falch, tror på en rask opphenting når pandemien er nedkjempet. Foto: Gorm K. Gaare

En krise utenfra

Sjefsøkonom i Yrkesorganisasjonens Sentralforbund (YS), Nina Skrove Falch, mener det er fordi dette er en krise som kommer utenfra.

– Siden krisen var et faktum, har det vært et hovedpoeng for myndighetene å bruke penger for å unngå at det utvikler seg til en generell nedgang i økonomien. Dermed har vi greid å begrense det til å bli en krise som har rammet kun deler av økonomien, sier hun.

Sjeføkonomen viser til at nedgangen i bruttonasjonalproduktet (BNP) i Norge så langt har begrenset seg til tre små prosent.

– Spania har hatt jo elleve prosent. I forhold til veldig mange andre land har vi greid oss bra, sier hun.

Bruttonasjonalproduktet er lik summen av alle varer og tjenester som produseres i et land i løpet av et år, minus de varene og tjenestene som blir brukt til denne produksjonen.

Det meste går godt

Da statsminister Erna Solberg (H) ga Stortinget sin beskrivelse av pandemiens virkning på norsk økonomi i midten av januar, sa hun blant annet at den økonomiske nedgangen for 2020 ble mindre enn vi trodde i mai i fjor, da regjeringen anslo BNP-fallet til mellom fire og åtte prosent.

Solberg trakk frem tre ting som har bidratt til å forhindre at krisen har spredt seg til flere bransjer enn det som er tilfellet.

Folk har sett at hele økonomien ikke har blitt syk av dette.

Nina Skrove Falch, sjefsøkonom i YS

- Vi har klart å holde kontroll på smitten
- Norske bedrifter har hatt tilgang på arbeidskraft og leveranser fra utlandet
- Kraftfulle økonomiske tiltak

Nasjonalproduktet viser helheten. Bak skjuler det seg store forskjeller. Tjenesteytende næringer som reiseliv, restauranter og transport utgjør 10 prosent av norsk økonomi, og aktiviteten i disse næringene lå i november 25 prosent under nivået rett før pandemien slo inn.

Ansatte på lave lønninger

De nevnte næringene har en større del av sysselsettingen enn av BNP, med hver sjette norske arbeidsplass. Det vil si at disse bransjene leverer produktivitet fordi de har mange ansatte på relativt lave lønninger.
– Samtidig har 90 prosent av norsk økonomi uendret verdiskapning i november sammenlignet med februar i fjor, sa Solberg til Stortinget.

Statsministeren benyttet også anledningen til å si at tiltakene hennes regjering har iverksatt, må få sin del av æren for at det tross alt ikke har gått så galt som man kunne frykte.
– De økonomiske tiltakspakkene virker og gir lavere ledighet enn vi ellers ville hatt, sa hun.

Optimismen som ikke døde

Skrove Falch er opptatt av at troen på fremtiden ikke har gått tapt i norsk næringsliv.
– Folk har sett at hele økonomien ikke har blitt syk av dette. Viruset har ikke rokket ved fremtidsforventningene våre, sier hun og peker på at et krakk i økonomien jo kommer når ellers investorer fullstendig mister troen på fremtiden.

Samtidig som hun berømmer mye av det som er gjort fra myndighetenes side, gir hun også uttrykk for en viss nervøsitet for fremtiden. Det brukes en masse penger for å hindre at pessimismen sprer seg utover dem som er direkte rammet av nedstengningene. Når flere enn de rammede støttes, så sikres optimismen.
– Det kan bli en kostnad på lengre sikt at vi har brukt offentlige midler på å hindre at vi fikk de konkursene som vi ville ha fått under mer normale forhold. Vi har sluppet panikk og utbredt pessimisme, men prisen har vært at vi heller ikke har fått den sunne omstillingen i næringslivet som vi ellers ville ha fått, sier hun.

Konkurs er ikke alltid feil

Skrove Falch peker på at selv om det ofte er krise for de berørte når en bedrift går

Statsminister Erna Solberg kunne tidligere i år melde at den økonomiske nedgangen for 2020 ble mindre enn tidligere forventet. Foto: Helene Husebø

Forsker i SSB, Thomas von Brasch, spår at norsk økonomi vil ha en vekst over det normale frem til 2023. Foto: SSB

> *Veksten antas å avta til mer normale nivåer etter hvert som aktivitetsnivået henter seg inn.*
>
> **Thomas von Brasch, forsker i SSB**

konkurs, må vi huske at konkurser kan være sunne og dessuten ikke alltid noen katastrofe.
– Det kan være at resultatet blir at en bedrift bytter eiere, at bygninger, utstyr og ansatte blir værende. Vi betaler en kostnad når parolen er å unngå konkurser for enhver pris. Det kan jo også innebære at en nødvendig og ønsket omstilling blir bremset eller ikke kommer.

Norge har som kjent en liten og åpen økonomi, sterkt avhengig av den økonomiske helsetilstanden hos våre handelspartnere. Et BNP-sjokk i Spania er kanskje ikke det som skaper mest usikkerhet. Hvordan viktige handelspartnere som Storbritannia og Tyskland takler pandemien er viktigere.
– Da blir det også tydelig at økonomiske tiltak fra norske myndigheter i begrenset grad kan påvirke konkurransebetingelsene overfor utlandet, sier økonomen.

Ikke lett å spå pandemiøkonomien

SSBs anslag nyeste anslag for norsk BNP-vekst fra februar slår fast at BNP for Fastlands-Norge falt 2,5 prosent fra 2019 til 2020. Basert på en rask opphenting i år ble anslaget for 2021 satt til en vekst på 3,7 prosent.

Etter nye mutasjoner, nedstengninger og innreisebegrensninger ser bildet nå, bare noen måneder senere, helt annerledes ut.
– På toppen av dette er det kommet informasjon om store problemer med produksjonen av Astra Zeneca-vaksinen som kan medføre forsinkelser i vaksinasjonen av befolkningen. Dette er forhold som bidrar til at veksten i BNP Fastlands-Norge vil bli lavere enn hva vi så for oss i desember, sier forsker Thomas von Brasch i SSB.

Foreløpige tall fra EUs statistikkbyrå, Eurostat, viser at EU-landenes BNP falt med 6,4 prosent i løpet av 2020. I eurosonen, det vil si landene som har euroen som valuta, ble nedgangen hele 6,8 prosent.

SSBs spådom viser norsk vekst over normalen i årene som kommer, og så et noe lavere vekstnivå fra 2023.
– Veksten på 2,9 prosent i 2023 er fremdeles godt over det som før var ansett å være trendveksten i norsk økonomi på knappe 2 prosent. Veksten antas å avta til mer normale nivåer etter hvert som aktivitetsnivået henter seg inn etter fallet i 2020, sier von Brasch.

Et varig rammet reiseliv

Til tross for at Norge som helhet har greid seg bra, skjuler de høye ledighetstallene store utfordringer for den enkelte.
– Vi som beholder jobben, har mer penger på konto enn før fordi vi bruker mindre penger. Renten holdes lav for å stimulere til aktivitet i økonomien, sier Skrove Falch.

Mange av dem som går permittert, vil ende med å miste jobben. Reiselivet kan ikke regne med å vende tilbake til omsetningen før pandemien.
– Jeg tror ikke vi kommer til å dra så ofte på fysiske møter og konferanser som før. Det innebærer at etterspørselen ikke vil komme opp på samme nivå, sier Skrove Falch.

Og siden denne bransjen har mange ufaglærte blant sine ansatte, vil de som må søke annen jobb, bli stående langt bak i køen av søkere.
– Det kommer til å ramme skjevt. Arbeidsledighetstallene har alltid en sosial slagside. De med høyest utdannelse og høyest lønn blir sittende i jobb når kuttene kommer, sier hun.

Forventet hardere smell

Det er flere sider ved pandemien så langt som har overrasket YS-økonomen.
– Jeg trodde 2020 kom til å bli hardere. Samtidig trodde jeg det kom til å være over mye før, forteller hun.

Selv om vi nå står midt i en ny virus-runde som alle hadde håpet på å unngå, tror Skrove Falch at den økonomiske opphentingen kan bli raskere enn fryktet når vi kan erklære pandemien for å være slått ned.
– Det vi ser når begrensninger lettes, som det har vært gjort noen ganger underveis siden mars i fjor, så reagerer bedriftene raskt med å sveive i gang virksomheten, og vi andre begynner å gå ut og bruke penger. Jeg tror økonomien kommer til å ta seg raskt opp igjen, sier hun.

Selv når nedstengningene har vært på sitt strengeste, imponeres hun av at blant annet butikker reagerer med å finne kreative løsninger.

Etterlyser strategi

Skrove Falch er ikke den som påstår at regjeringen har hatt en lett oppgave i å

medisinere økonomien med riktig mengde medisin til riktig tid. Likevel mener hun at Erna Solberg og hennes mannskap har vært bedre til å analysere smitten enn økonomien.
– Den dekningen de har hatt i henholdsvis Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet, har virket solid og konsistent. På det økonomisk-politiske området har de vært svakere.

Regjeringen har latt seg overraske

Hun mener at regjeringen i for stor grad har latt seg overraske, og at den har vært mindre «gjennomtenkt og strategisk» i næringspolitikken enn den kunne ha vært, og viser som eksempel til kontantstøtteordningen for bedriftene som kom i slutten av mars.
– Det vi fikk høre var at den ikke var perfekt, men at myndighetene måtte prioritere å få den på plass fort. Det var en nødvendig krisepakke. Men nå ser vi at den kommer til å vare i minst femten måneder, sier hun.

Hun mener at den økonomiske delen av koronapolitikken har vært preget av etterpåklokskap og har haltet etter utviklingen.

Samtidig legger hun til at kontantstøtten og andre tiltak som kom i mars og april 2020, var helt avgjørende for å unngå panikk og en ny allmenn krise i økonomien.
– Det var opplagt gunstig for å bevare optimismen, men så forlenger man støtten uten modifikasjoner. Det er ikke alltid lurt. Vi må tenke mer strategisk.

Ser mangel i kompensasjon for kommuner

Skrove Falch innrømmer at det ikke er lett å være mindretallsregjering i en krise som denne når partier fra både høyre og venstre krever flere dyre tiltak. Hun tror vi får flere harde lokale nedstengninger i tiden som kommer. Det kan sette lokalsamfunn i en utsatt situasjon.
– Jeg tror det er viktig at den økonomiske politikken følger smittevernpolitikken i tiden som kommer.

Derfor mener hun også at det må etableres en forutsigbar praksis overfor kommuner slik at de i sin tur kan kompensere lokalt næringsliv dersom streng lokal nedstengning blir nødvendig.

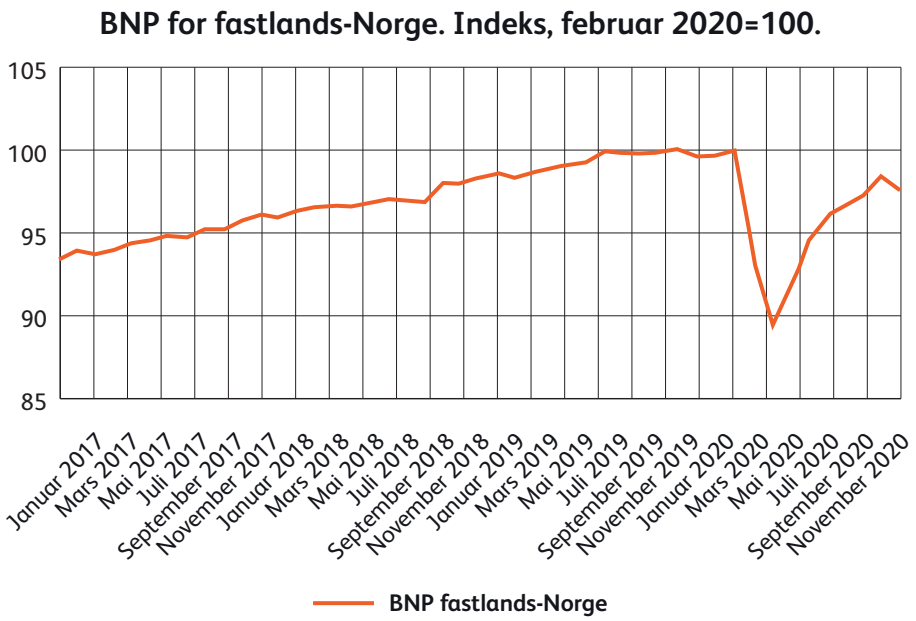

Nedgangen i bruttonasjonalprodukt i Norge har begrenset seg til tre små prosent under koronakrisen. Ifølge sjefsøkonom i YS, Nina Skrove Falch, har vi klar å begrense det til å bli en krise som har rammet kun deler av økonomien. Kilde/grafikk: SSB

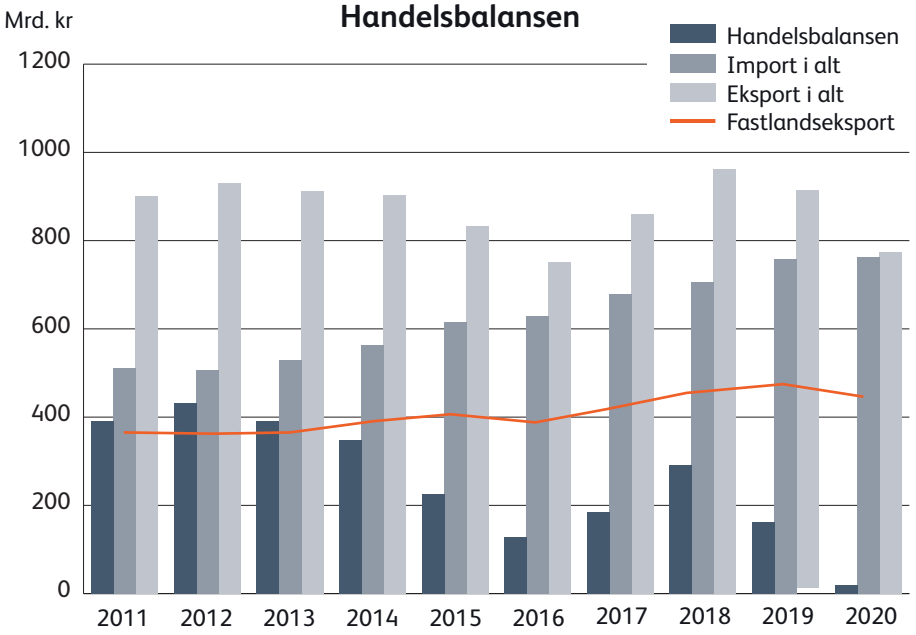

Norge har en liten og åpen økonomi, sterkt avhengig av den økonomiske helsetilstanden hos våre handelspartnere. Kilde/grafikk: SSB

– Hvis vi ser enda litt lenger frem, når tror du vi får det første lønnsoppgjøret der viruset ikke blir argument for streng moderasjon?

– Dersom industrien hos våre handelspartnere, som er kunder av vårt næringsliv, skulle knele, så vil det prege norske lønnsoppgjør lenge, sier hun og sier dermed at den sentrale oppgjørsrammen vil bli holdt lav dersom konkurranseutsatt sektor sliter. ■

For vekterne i hovedstaden har hverdagen i lang tid vært preget av krevende situasjoner, basketak og dødstrusler. – Vi har vektere som gjør oppgaver på grensen til det politiet arbeider med, og de bør ha bedre opplæring og kurser og bedre betalt, eller kompenseres bedre, for de utfordringene de står ovenfor, sier Parat-tillitsvalgt Christian Svensen, her i samtale med en vekterkollega på vakt på Oslo S. Foto: Helene Husebø

Slik har det vært å være vekter i 2020

Gjennom reportasjer fra vekterbransjen og dekning av vekterstreikene i 2020 har én ting blitt klinkende klart. Samfunnssikkerheten er av avhengig av gode vektere.

Av: Ane Undhjem

Høsten 2020 var det mye oppmerksomhet rundt vekterbransjen. Da startet en omfattende og langvarig streik, som strakk seg ut i rundt to måneder før Parat og NHO kom til enighet. For NAF varte streiken en drøy måned lenger. I perioden streiken pågikk, skrev både Parat24 og andre medier om hvordan det er å være vekter i dagens samfunn.

Fellesskapsfølelse

Hovedtillitsvalgt for Parat i Avarn Security, Christian Svensen, mener streiken til en viss grad bidro positivt til fellesskapsfølelsen vektere imellom.

– Streiken vi var gjennom, påvirket arbeidsmiljøet vårt i positiv forstand. Vi kom tettere på våre medlemmer, og medlemmene så oss tillitsvalgte mer enn de kanskje har gjort tidligere. Vi kjempet en felles sak for å få bedre arbeidsvilkår, sier han.

Samtidig har permitteringer som følge av pandemien preget medlemmene, og Svensen forteller at det har vært et krevende år.

– Det har vært utfordrende for alle vektere. Vi har vært utsatt for massive permitteringer som følge av korona, bare i vårt selskap har vi hatt nærmere 1300 permitterte. Det har vært et krevende år som har preget mange, sier han.

Jobber med samfunnskritiske oppdrag i 2021

Selv om flere vektere fremdeles er permittert grunnet koronapandemien, har mange kommet seg tilbake på jobb. For øyeblikket arbeider rundt 70 vektere fra Oslo lufthavn med å sikre skredområdet i Gjerdrum. Hege-Charlotte Jacobsen, hovedtillitsvalgt i Avarn Security Aviation og leder for Hovedflyplassutvalget for Parat, er stolt av vekterne som nå skal ta del i et viktig samfunnsansvar, fortalte hun i et intervju med Parat i januar.

Hege-Charlotte Jacobsen, hovedtillitsvalgt i Avarn Security Aviation og leder for Hovedflyplassutvalget for Parat, er stolt av de 70 vekterne fra Oslo Lufthavn som i januar var med på å sikre skredområdet i Gjerdrum. Foto: Privat

Jacobsen tror vekterne fra flyplassen vil håndtere oppgavene og oppdraget godt.

– Vekterne ved OSL, med sin tilleggsutdanning som sikkerhetskontrollører, vil kunne ivareta sikkerheten Gjerdrums innbyggere nå trenger på en svært god måte, sa Jacobsen til Parat i samme intervju.

Selv om 2021 har startet med at flere vektere kan komme tilbake på jobb, var 2020 preget av flere utfordringer for bransjen.

Basketak og dødstrusler

For vekterne i hovedstaden har hverdagen i lang tid vært preget av krevende situasjoner,

knivstikking, basketak og dødstrusler. Høsten 2020 opplevde vektere ved Oslo S en situasjon som eskalerte, da over 50 ungdommer angrep tre vektere som jobbet i området, etter at ungdommene ble forsøkt bortvist.
– Jeg fikk panikkalarm på sambandet og løp ned mot hallen for å se hva som skjedde. Der så jeg et hav av ungdommer som forsøkte å presse to av mine kollegaer mot veggen. Vi forsøkte å rolig dytte dem vekk, men plutselig tok en av ungdommene tak i halsen min og ga meg to slag i ansiktet, sa en vekter, som ønsket å forbli anonym i frykt for hevnforsøk fra ungdomsgjengene, til Parat i en reportasje.

Hovedtillitsvalgt for Parat i Avarn Security, Christian Svensen, forteller om et krevende år, men at vekterstreiken påvirket arbeidsmiljøet i positiv forstand. Foto: Helene Husebø

Forsøkt knivstukket

En kollega av vekteren forteller i samme sak at en av dem ble forsøkt knivstukket, og at ungdommene kastet stein, knuste fliser, sykler og el-sparkesykler. Vekterne intervjuet i forbindelse med saken fortalte at mange vegrer seg for å gå på jobb, og at situasjonen på Oslo S har blitt mer krevende etter at politiposten her ble nedlagt.

Politiet forteller i artikkelen om situasjonen på Oslo S at de jobber med å ha en rask responstid, og at de har etablert et samarbeid med representanter fra vekterbransjens store aktører. Dette skal være med på å løse konflikter i fellesskap og sikre et godt fungerende samarbeid mellom politiet og vekterbransjen.

Vektere har vært en viktig støtte for politiet

Samarbeidet mellom politiet og vekterbransjen har vært viktig. Det bekrefter en statistikk fra en NHO-rapport som ble utgitt i 2018. Her kommer det eksempelvis frem at vektere i 2017 bisto med trygghetsassistanse 45 675 ganger.

Tidligere politidirektør Odd Reidar Humlegård har også sagt at det er vanskelig å se hvordan politiet skulle klart seg uten vekterne, i et intervju med NHO. En vekter Parat har snakket med, tror Humlegård har rett – vektere spiller en viktig rolle med hensyn til å støtte politiet.
– Vi holder sikkerheten for ansatte og bygg i hele Norge. Vi jobber ved alt fra kjøpesentre til sykehus. I Oslo har vi eksempelvis ansvar for sikkerheten ved omtrent alle sykehus. Politiet har ikke ressurser til å være til stede hele døgnet, og heller ikke kapasitet til å rykke ut på alle volds- og tyverialarmer, sa vekteren i et intervju med Parat høsten 2020.

Hjelper helsepersonell med livreddende arbeid

Samme rapport fra NHO la frem hvordan vektere har jobbet med samfunnssikkerhet, og gjør det også klart at vektere er viktige for Norges helsepersonell. Tallene i rapporten viser at vektere reddet 1199 menneskeliv mellom 2013 og 2018, og at vektere i 2017 ga førstehjelp til folk 2086 ganger. NHO-rapporten viser til at vektere har tatt ledelse eller bistått i alt fra situasjoner hvor folk opplever blokkerte luftveier, til overdosetilfeller eller hjertestans.

Parat har pratet med flere vektere som har vært med på å redde liv. Eirik og Hamza, som av sikkerhetsmessige årsaker ikke omtales ved etternavn, er blant dem som i 2019 støttet helsepersonell med livreddende assistanse.
– Ved parkeringsplassen så vi en bil med døren åpen. Vi gikk for å undersøke at alt var ok, og så raskt at en kvinne lå halvveis ute av kjøretøyet, med hodet vendt ned mot bakken. Vedkommende hadde fått hjertestans. Min kollega startet hjerte- og lungeredning, mens jeg løp til akuttmottaket, sa Eirik til Parat under et intervju i oktober i fjor. Kvinnen overlevde, og i ettertid fikk både han og hans kollega en personlig takk fra overlegen.

I samme artikkel fortalte Hamza at han opplevde en episode hvor en mann ble funnet bevisstløs i en hage utenfor et sykehusområde. Hamza og hans kollega måtte utføre hjerte- og lungeredning, i påvente av hjelp fra Akuttmedisinsk kommunikasjonssentral.
– Da jeg tok turen til mottaket, fortalte legen at det var flaks mannen ikke døde, sa Hamza til Parat.

Vekterbransjen ble rammet av pandemi og kontroverser

En av sakene som virkelig påvirket vekterbransjen i 2020, var vekterstreiken. Streiken inntraff midt under koronapandemien og førte til kritiske uttalelser fra Anne-Cecilie Kaltenborn, administrerende direktør i NHO Service og Handel.
– Å gå til streik når 1000 kollegaer er permittert og mens mange mister jobben, er umusikalsk. Ingen av oss vet hvordan situasjonen i samfunnet og i vekterbransjen er neste år, og den usikkerheten synes ikke arbeidstakersiden å ville ta inn over seg, sa Kaltenborn i en artikkel publisert av NHO Service og Handel i midten av september 2020.

Hennes uttalelser fikk flere vektere til å koke. En av dem som reagerte, var sikkerhetskontrollør på Gardermoen og Paratmedlem, Geir Michelsen. Til Parat uttalte han i oktober at de ansvarlige for yrkesgruppens lønninger burde skamme seg.
– Hensynet til samfunnet og hverandre krever mer nå enn noensinne. Og fortsatt blir vi tilbudt omtrent samme lønn, med

mindre i tillegg. Vi burde hatt langt mer i grunnlønn allerede, og hvor er de ekstra risikotilleggene nettopp på grunn av pandemien? Folk må først og fremst sette seg inn i de knalltøffe betingelsene våre før de uttaler seg så hensynsløst, og kaller streiken umusikalsk, sa Michelsen til Parat i oktober.

Lave lønninger førte til lang streik

Det var nettopp lave lønninger som førte til en stor vekterstreik i oktober 2020. Parat-rådgiver Ståle Botn er en av flere som har uttalt at vekterlønnen på langt nær gjenspeiler jobben vekterne gjør.
– Det er på tide å gi vektere den lønnen og respekten de fortjener, sa Parat-rådgiveren i et intervju i oktober.

Vekterne Erik og Hamza var bare noen av dem Parat snakket med under streiken, som begge ønsket seg bedre lønninger og vilkår. Håpet deres under streiken var å få arbeidsgiverne til å forstå hvor viktig deres rolle er for samfunnet.

– Det å jobbe opptil tolv timer, om natten og i helga, er både fysisk og psykisk tungt. Likevel gjør vi det gjerne, men da ønsker vi oss også en bedre kompensasjon for alt vi blir utsatt for. Det håper jeg alle kan ha forståelse for, sa Hamza til Parat i midten av oktober.

Seier og samhold blant vekterne

Samtlige av vekterne Parat har snakket med og intervjuet gjennom høsten 2020, har sagt at de er stolte av jobben de utfører. Eirik og Hamza er bare noen av dem som har fortalt at de finner det givende å jobbe med andre mennesker, sammen med dyktige kollegaer.
– Noe av det jeg setter mest pris på i jobben, er gode kollegaer man kan stå sammen med etter ulike episoder. Man utvikler et sterkt bånd, og ikke minst et godt samarbeid, sa Eirik til Parat i høst.

Etter en lang streik ble det i november inngått en avtale mellom Parat og NHO.

Etter en lang streik ble det i november inngått en avtale mellom Parat og NHO. Forhandlingsleder i Parat, Lars Petter Larsen, var fornøyd med utfallet. F oto: Bente Bjercke

Den nye avtalen skal sikre vekterne et tillegg på 4,50 kroner per time, og kravet om å øke tillegget for natt- og helg med 2 kroner per time ble også innfridd. Forhandlingslederen til Parat, Lars Petter Larsen, var fornøyd med utfallet.
– Lønnstilleggene innebærer at vekterlønnen trappes opp i år og neste år. I tillegg til gjennomslag for kravene om økte tillegg i dette oppgjøret har vi fått aksept for at lønnsnivået i bransjen skal heves ytterligere, sa Larsen til Parat i november 2020.

Samarbeidet mellom politiet og vekterbransjen har vært viktig, bekrefter statistikk fra en NHO-rapport som ble utgitt i 2018. Her kommer det eksempelvis frem at vektere i 2017 bisto politiet med trygghetsassistanse 45 675 ganger. Foto: Gorm K. Gaare

Parat informerer

En glad gjeng fra Sunclass på tur på Sollihøgda. Fra venstre: Trine-Lise Johnsrud, Marit Brodahl, Solveig Elverum, Anne Reidun Brænna, Karin Schanke, Tone Karlsen, Lars Røstad, Monica Pahlm, Tore Haug Hansen og Jussi Inkerø. Foto: Lill J. Fischer

Permitterte på tur

De kabinansatte i Sunclass har vært permittert i snart ett år. Annen hver uke møtes de som vil og kan for å gå tur sammen. Noen ganger på ski, andre ganger til fots. Turene med kollegaer hjelper dem med å holde motet oppe, mens de venter på å komme i jobb igjen. Vanligvis er det ti til tjue personer som er med på turene.
– Usikkerheten tærer på, og det er vanskelig å leve i uvisshet så lenge, Møtet med kollegaer annenhver uke er både hyggelig og viktig for den mentale helsen, sier primus motor i turgruppa Anne Reidun Brænna.

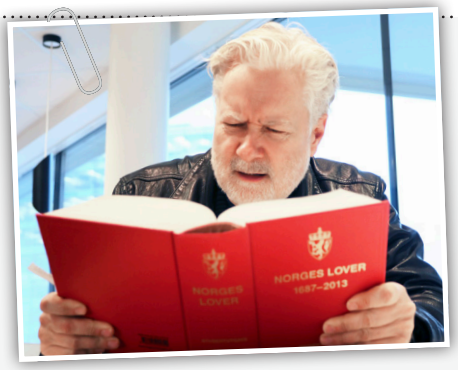

Thore Eithun Helland, advokat i Parat, hjelper medlemmer med rettshjelp i private saker. Foto: Helene Husebø

Populært med fritt rettsråd

Som medlem i Parat får du inntil en times fritt rettsråd fra advokat i private saker. Det er stadig flere som benytter seg av medlemsfordelen. I 2020 var det om lag 650 medlemmer som fikk fritt rettsråd, og etter at medlemstilbudet ble omtalt i Parat-bladene, har det vært stor pågang. En time hos advokat koster fort 2500 kroner, så det er mye å spare på å benytte medlemstilbudet. Typiske saker en kan få hjelp til, er å sette opp samboeravtale, testament og fremtidsfullmakt. Mange får også hjelp i boligsaker og i saker om bil.

Nytt politisk program

Det at Parat er partipolitisk uavhengige, betyr ikke at organisasjonen ikke er opptatt av og jobber med politikk. I stedet for å være bundet til ett parti samarbeider Parat med politikere fra ulike partier ut fra hvem som er enig i Parats synspunkter. Hva Parat mener om de ulike politiske sakene, er nedfelt i Parats arbeidslivs- og samfunnspolitiske program som blir vedtatt av Parats landsmøte.

I november 2021 er det igjen tid for landsmøte, og nytt program skal vedtas. Dersom du har innspill til hvilke politikkområder Parat bør være opptatt av, vil utvalget som jobber med programmet, ha innspill. Innspill kan sendes til program@parat.com.

Parats leder Unn Kristin Olsen leder utvalgsarbeidet. Foto: Vetle Daler

Fagsjef for rekruttering og utvikling

Spesialrådgiver i Parat, Odd Jenvin-Steinsvåg, tiltrådte fra nyttår et nytt engasjement som fagsjef for rekruttering og utvikling, og ser frem til nye oppgaver og utfordringer. Odd er nå en del av Parats ledergruppe.

Odd Jenvin-Steinsvåg. Foto: Bente Bjercke

Ukentlige webinarer

Fra februar arrangerer Parat ukentlige webinarer. Tilbudet er åpent og tilgjengelig for alle. Gjennom webinarene vil du få påfyll og informasjon om både dagsaktuelle saker og temaer, som lønnsoppgjør, stipend, hjemmekontor, ferie, og aktuelle eksempler fra fritt rettsråd. Du kan delta direkte via Zoom hver uke. Følg med på www.paratkompetanse.com og i kurskalenderen for mer informasjon. Arrangementene publiseres også på Facebook.

Parat lanserer ukentlige webinarer som er åpne for alle.

Parats regionutvalg (RU)

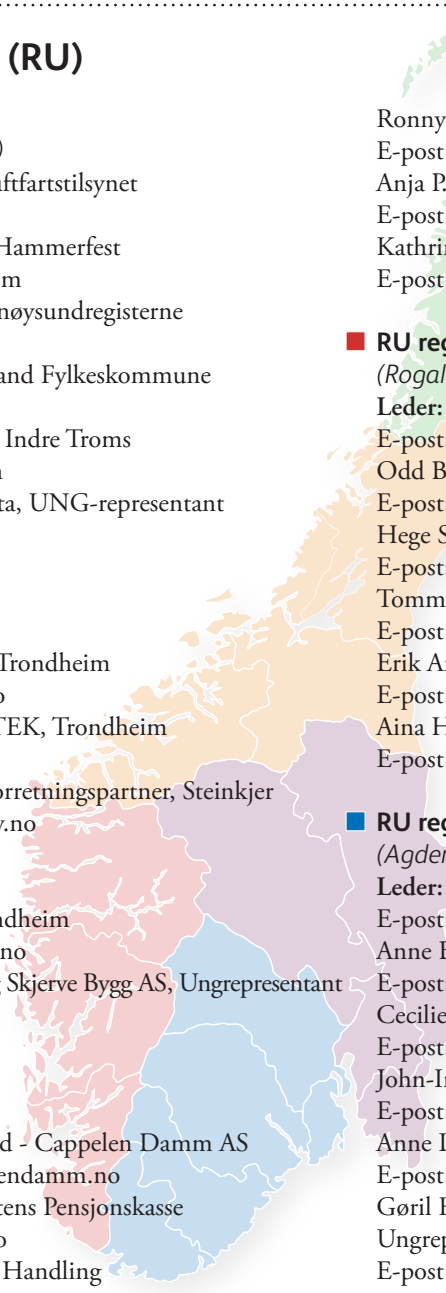

RU region Nord
(Nordland, Troms og Finnmark)
Leder: Lars Raymond Holm, Luftfartstilsynet
E-post: Lrh@caa.no
Åse Helen Andersen, Apotek 1 Hammerfest
E-post: aasehelande@hotmail.com
Anne-Katrine Thomassen, Brønnøysundregisterne
E-post: akt@brreg.no
Per-Christian Størkersen, Nordland Fylkeskommune
E-post: perst@nfk.no
Jorunn Kristin Trøen, Forsvaret, Indre Troms
E-post: jorunntroen@gmail.com
Dina Kaino, Tannklinikken i Alta, UNG-representant
E-post: dina.kaino@tffk.no

RU region Midt
(Trøndelag, Møre og Romsdal)
Leder: Morten Mørch, NTNU Trondheim
E-post: Morten.morch@ntnu.no
Grete Kambuås, BOOTS APOTEK, Trondheim
E-post: Gretkam@online.no
Ronny Johannessen, NAV IT Forretningspartner, Steinkjer
E-post: Ronny.johannessen@nav.no
Andreas Sylte, NTNU Ålesund
E-post: Asy@ntnu.no
Vigdis Rønningen, NTNU Trondheim
E-post: vigdis.ronningen@ntnu.no
Håvard Indgaard Rotmo, Heia og Skjerve Bygg AS, Ungrepresentant
E-post: havard@rotmo.net

RU region Øst
(Innlandet, Oslo, Viken)
Leder: Hilde Margrete Bjørklund - Cappelen Damm AS
E-post: hilde.bjorklund@cappelendamm.no
Bente Iren Tollefsen Moen - Statens Pensjonskasse
E-post: bente.iren.moen@spk.no
Stein Grindheim - SAS Ground Handling
E-post: stein.grindheim@sas.no
Ronny Kjønsø - Asko Øst
E-post: ronny.kjonso@asko.no
Anja P. Ahlstrøm – NIBIO
E-post: Anja.Ahlstrom@nibio.no
Kathrine Fjell fra SAS Ground Handling, Ungrepresentant
E-post: Kathrine.fjell@sas.no

RU region vest
(Rogaland. Vestland)
Leder: Gro Nondal Buvik, Sognekraft AS
E-post: gro.nondal.buvik@sognekraft.no
Odd B. Eide, Sjøfartsdirektoratet
E-post: Odd.Eide@sjofartsdir.no
Hege Solbakken Sæbø, Stavanger Aftenblad AS
E-post: hege.solbakken.saebo@aftenbladet.no
Tommy Sævareid, Vestland fylkeskommune
E-post: tommy.saevareid@hfk.no
Erik Andreassen, Gate gourmet i Bergen
E-post: eandreassen@gategourmet.com
Aina Helene Malja, Vestland fylkeskommune, Ungrepresentant
E-post: ainahelene@hotmail.com

RU region Sør
(Agder, Vestfold og Telemark)
Leder: Ragnhild Negård, NAV
E-post: ragnhild.negard@nav.no
Anne Britt Skomedal, Vitusapotek Elefanten Kristiansand
E-post: annebritt1962@hotmail.com
Cecilie Holt, NAV
E-post: cecilie.holt@nav.no
John-Inge Nerland – Fylkesmannen i Buskerud
E-post: fmbujin@fylkesmannen.no
Anne Lise Olsen, VAF – Tannhelse
E-post: annelise.olsen@vaf.no
Gøril Fagerlund Soldal, Allkopi Netprint i Kristiansand, Ungrepresentant
E-post: goril@soldal.org

Spørsmål til juridisk og forhandlingsavdelingen i Parat

Vi som gir svar i denne utgaven av Parat er:

Anders B. Lindstrøm
Leder juridisks avd.
Advokat

Maren Hestenes Merli
Advokat

Renate Messel Hegre
Forhandler

Thore Selstad Halvorsen
Forhandler

Lene Liknes Hansen
Advokat

Tonje Krakeli Sneen,
Forhandler

Har du spørsmål til juristene eller til forhandlingsavdelingen, kan du sende spørsmålene til trygve.bergsland@parat.com. Vi hjelper deg som medlem med alle typer problemstillinger knyttet til arbeidsforhold og tolkning av avtaleverket. Du kan også ta kontakt med oss når det er behov for skriftlig og muntlig rådgivning i forbindelse med omorganisering, nedbemanningsprosesser, ferie, arbeidstidsordninger, trygdespørsmål og lignende.

Vil ha fulltidsstilling

Jeg jobber i 60 prosent stilling i en stor byggevarekjede og har lenge hatt lyst til å gå opp i 100 prosent stilling. Sjefen min har tenkt å styrke bemanningen i butikken ved å tilby en kollega som jobber i full stilling på kontoret, en ny stilling. Den vil være 50 prosent på kontoret og 50 prosent i butikken. Har han lov til det når han vet at jeg ønsker full stilling?

Laila Beate

Svar: Arbeidsmiljøloven paragraf 14-3 gir deltidsansatt fortrinnsrett til utvidet stilling, fremfor at arbeidsgiver foretar nyansettelse. Det de fleste ikke er klar over, er at dette ikke bare gjelder ved nyansettelser utenfra, men at det faktisk også gjelder ved interne ansettelser (for eksempel ved omorganisering). At fortrinnsretten også gjelder ved interne ansettelser i nye stillinger, følger ikke direkte av lovens ordlyd, men fremgår av lovens forarbeider. Dette innebærer at du kan ha en fortrinnsrett til utvidet stilling.

Når jeg skriver at du «kan» ha fortrinnsrett, er det fordi følgende vilkår må være oppfylt i tillegg: Du må være kvalifisert for stillingen, og utøvelsen av fortrinnsretten må «ikke innebære vesentlig ulempe for virksomheten». Eksempel på «vesentlig ulempe» kan for eksempel være at det ikke er mulig å få en turnusordning til å fungere uten ny ansettelse. Det må derfor foretas en konkret vurdering i hvert enkelt tilfelle av om fortrinnsretten kan få gjennomslag eller ikke.
Anders

Fritak fra nattevakter

Jeg er ansatt ved et sykehus i Helse Sør-Øst i en turnusstilling, som blant annet innebærer enkelte nattevakter. Jeg nærmer meg snart 60 år og opplever det å jobbe natt som en større belastning nå enn i yngre dager. En kollega av meg mente at man etter enn viss alder kan fritas fra å jobbe nattevakter, stemmer dette?

Aud Berit

Svar: Det finnes reguleringer i avtaleverket for ansatte i helseforetakene, som gir mulighet til å fritas for å jobbe nattevakter, jf. overenskomstens del A2, punkt 1.6. I henhold til denne bestemmelsen skal arbeidstakere over 55 år fritas i størst mulig grad for nattevakter dersom arbeidstaker selv ønsker det, og det ikke medfører dokumenterte ulemper for helseforetaket. Det finnes også bestemmelser i arbeidsmiljøloven som gir arbeidstakere som regelmessig jobber natt rett til fritak for dette, dersom det av helsemessige, sosiale eller andre vektige velferdsgrunner er behov for det. Forutsetningen for fritaket er også her at det kan gjennomføres uten vesentlig ulempe for virksomheten.

Renate

Feil lønnstrinn

Jeg fikk mest sannsynlig feil lønnstrinn da jeg ble ansatt. Jeg husker at sjefen min snakket om at jeg egentlig skulle ha et høyere trinn, men at det fra sentralt hold var vedtatt at ingen skulle ansattes på det trinnet. Jeg ville ikke si noe der og da, da jeg virkelig trengte jobben. Er det noe jeg kan gjøre nå?

Rita

Svar: Ja, det er det. Hvis det er en tariffavtale der du jobber, så skal den følges. Det er ikke opp til en lokal leder å velge om tariffavtalen skal følges eller ikke. Dette er nesten aldri et problem på steder med flere organiserte og tillitsvalgte, og det viser hvor viktig det er med lokal organisering. Din sak må vurderes konkret, men her kan du ha krav på etterbetaling. Det kan Parat hjelpe deg med.

Thore

Nektet attest

Jeg har fått avskjed, og arbeidsgiver nekter å gi meg attest. Er det lov?

Svein-Åge

Svar: Nei, det er ikke lov. Selv om du er blitt avskjediget, har du rett på attest. Det er likevel slik at arbeidsgiver kan skrive i attesten at du er blitt avskjediget. Dette følger av tredje ledd i arbeidsmiljøloven paragraf 15-15.

Lene

Feriepenger og konkurs

Jeg har vært permittert i en stund og er redd for at arbeidsgiver vil gå konkurs. Hva skjer med feriepengene mine dersom arbeidsgiver går konkurs?

Liv

Svar: Dersom din arbeidsgiver blir slått konkurs, kan det være at det ikke finnes penger i konkursboet til å dekke opptjent – men ikke utbetalt – lønn og feriepenger. I slike tilfeller vil bobestyrer hjelpe deg med å søke om dekning i det som heter lønnsgarantiordningen. Dette er en statlig ordning forvaltet av NAV, som skal sikre at arbeidstakere får det arbeidsgiver skylder ved konkurs. Utbetaling fra lønnsgarantiordningen er begrenset oppad til 2 ganger folketrygdens grunnbeløp (2 G). Det utgjør per i dag kr 202 702. Du kan få dekket feriepenger opptjent året før konkursen og samme år konkursbegjæringen fremmes. Det vil si at dersom din arbeidsgiver begjæres konkurs i år, kan du få utbetalt feriepenger opptjent i 2020 og 2021. Eventuelle opptjente, men ikke utbetalte feriepenger fra 2019 dekkes imidlertid ikke.

Tonje

Vil ha redusert stilling

Jeg jobber full tid i et regnskapsfirma og har gjort det i mange år. De siste fem årene har jeg slitt med skulderproblemer, som synes å være varige. Jeg har tatt dette opp med min sjef og har fått heve-og-senkepult. Jeg har nevnt for sjefen at jeg ønsker å gå ned i 50 prosent stilling i en periode for å teste ut om det hjelper. Hans svar er han at det ikke er muligheter for å jobbe redusert på grunn av arbeidsmengden. Jeg lurer på om jeg har krav på å jobbe redusert på grunn av skuldrene?

Hannah

Svar: Arbeidsgiver har plikt til å tilrettelegge arbeidet for arbeidstakere som har helseproblemer i arbeidet. Dette følger av arbeidsmiljøloven paragraf 4-6. I loven er dette omtalt som tilretteleggingsplikt for arbeidstakere med «redusert arbeidsevne» og gjelder uavhengig av om arbeidsevnen er redusert som følge av skade eller sykdom. Arbeidsgiver plikter «så langt det er mulig» å iverksette tiltak for at arbeidstakeren skal beholde passende arbeid, og da fortrinnsvis sitt eget. Plikten innebærer blant annet fysisk tilrettelegging, som for eksempel heve-og-senkebord og lignende. Men det kan også være tilpasning i form av for eksempel pauser underveis. Tilretteleggingen vil ofte skje i samråd med bedriftshelsetjenesten eller lege. Jeg oppfatter det slik at dette har vært testet ut i ditt tilfelle.

Dersom det ikke hjelper med fysisk tilrettelegging, kan redusert arbeidstid være neste alternativ. Når arbeidstaker på grunn av helsemessige årsaker har behov redusert arbeidstid, vil man som hovedregel ha rett til dette i en periode. Men det forutsettes at arbeidstidsreduksjonen kan gjennomføres uten vesentlig ulempe for arbeidsgiver. Mitt råd er derfor at du søker om redusert arbeidstid, og dersom arbeidsgiver avslår søknaden, kan du søke bistand hos Parat.

Maren

						TAFS-ETE	KYST-FYR	STERIL	FUGL	KULTUR-FORSK-ER	VERD-SET-TER	SNÅL
						TIL-FØR-SEL						
						FABEL-VESEN						
						PAPIRBE-HOLDER / LEDD						
KRYD-DER		TRE LIKE	FANGE / GODT-GJØR-ELSE		SPA-SERE	GRENSE-LAND / AFASI						
							MAGE		SØLV-MYNT			
STROPP				STROPP								
IDET / BY I NEDER-LAND					INSEKT-ORDEN		NORD-MANN / SANG				SPORTE / ØGLE	
								SJARM / FOR-TALTE				ANKER-PLASS
HESTE-DYR					SVIM-MEL		ROBUST / FISKE-REDSKAP					
		DI-STRIKT	VOGN / TEGNET									UENS-ARTET
KLOKKE					LYNG-MO / BRATT			BIL-MERKE / STADION				
EPI-DEMI	REKVIEM / KRYD-DER-PLANTE						FOR-SØKS-ROM				KLOK-KE-LYD	SKALK
						SIRKLE						
SY						FRYSE	BÅT-RIPE / KONJ.					
TANKE												
SLØV						GRESK BOK-STAV			PAPE-GØYE / BUKT			

Løsningen på kryssordet i medlemsbladet Parat nummer. 4 – 2020 er: «DAGEN TAR AVSKJED»
Den heldige vinneren er: Åse Wilhelmsen, fra Austmarka.
Frist for å sende inn løsning på neste kryssord er: **28. mai 2021**.

Vi trekker én vinner hver gang. Send løsningen til redaksjonen, enten som e-post til **trygve.bergsland@parat.com** eller ordinær post til: **Parat, Postboks 9029, Grønland, 0133 Oslo**

Husk å merke e-posten/konvolutten «Kryssord 1/2021». Husk også å skrive på ditt eget navn og adresse.

Premie: Horizon, alpakka-pledd av 50 prosent alpakkaull, 40 prosent fåreull og 10 prosent mikrofiber. Pleddet er Fair Trade-sertifisert. Målene er 130x200 centimeter (se foto).

Løsning: .....

.....

Navn: .....

Adresse: .....

.....

MINI KRYSSORD

1	2	3		4	5	6
7			■	8		
9						
10			■	11		
	■	12	13		■	■
■	14				■	15
16	■	17			18	
19			■	20		
	■	21				

Vannrett
1. Vederlag
7. En Nordmann
8. Bakverk
9. Da
10. Og så videre
11. Ankerplass
12. Til målet
14. Bilmerke
17. Arten
19. I en fart
20. Kje
21. Forhandler

Loddrett
1. Kjelke
2. Elingen
3. Kinesisk region
4. Reale
5. Robbe
6. Landbruks-redskap
13. Kvinnenavn
15. Avsluttet
16. Flyvende tallerken
18. Brodd

TALL PYRAMIDEN

Alle feltene skal fylles med tall. Noen tall er fylt inn på forhånd, og dette utgjør summen av tallene i de to feltene under. Du må sette inn begge tallene i de to tilstøtende feltene for å finne tallet i feltet over, og motsatt, du finner tallet i et felt ved å trekke tallet i feltet ved siden av fra tallet i feltet over.

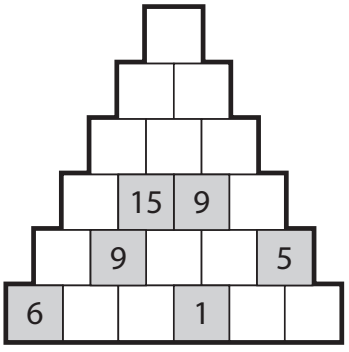

SUDOKU

3		4			9	7		6
	9		3				1	
5				8	7	2		
7			2					1
9	1			4			6	
		8	9	7		3		4
4							5	
			1	3	5			
1	8	5	6			9	7	

Lett

© Bulls

	3							
6					1	7	4	
1				6				
	6	3	7				9	8
	9			1	8			2
8				2		4		
			3		7			
4				9	6		8	3
	1			8	2			6

Middels

© Bulls

	6					4		8
		9	1			2		
1	4		2		3			
2				1		9		
	1			4			6	
6			5	9		8		
							3	
			9	2				
5		8						

Vanskelig

© Bulls

J	K	B	Y	P	R	E	G	E	T	U	O	R	C	V
B	A	U	D	Ø	L	G	E	M	I	P	U	O	G	R
E	M	L	R	G	R	A	H	A	N	Ø	D	M	T	U
R	K	Y	G	X	Y	L	H	R	S	T	S	V	R	P
O	Y	P	Æ	Å	Y	O	E	T	T	E	P	Å	I	S
L	D	A	P	R	V	B	N	I	R	M	E	P	P	E
I	W	R	Ø	E	A	Ø	N	N	U	M	R	E	P	D
G	B	K	D	Y	U	P	O	I	M	E	G	N	E	O
E	B	S	J	T	L	Y	L	Q	E	J	N	M	A	H
S	A	R	S	Å	Å	T	O	U	N	K	A	S	C	Å
K	E	I	Y	F	Y	C	K	E	T	U	Æ	R	D	R
Z	K	G	B	L	T	K	E	N	E	R	D	R	O	G
T	T	R	E	S	L	I	P	E	R	I	E	N	E	U
K	V	T	N	E	L	U	S	N	O	K	T	L	I	V
E	S	L	E	V	E	L	P	P	O	R	U	T	A	N

KRYSS OG TVERS

Finn alle ordene. Ordene kan stå vannrett, loddrett eller diagonalt, og kan ofte stå skrevet baklengs.

1. ANGREPSDUO
2. BEROLIGES
3. BRYLLUP
4. BYPREGET
5. DØLGE
6. GRÅHODESPURV
7. HAMN
8. HOVEDSAK
9. INSTRUMENTER
10. KOLONNE
11. KRAPYL
12. MARTINIQUE
13. NATUROPPLEVELSE
14. ORDRENEKT
15. ROMVÅPEN
16. TRESLIPERIENE
17. TRIPPE
18. UKJEMMET
19. UTSIKT
20. VILTKONSULENT

Ordplunder

Bokstavene i ordet under har blandet seg litt. Kan du finne fram til riktig ord ved å plassere bokstavene i riktig rekkefølge i de hvite feltene?

Den grå teksten på siden gir deg noen hint. Skjul teksten om du ikke vil ha hjelp.

I	E	Ø	N	D	N	N	G	R

FYLL INN ORDET:

NOEN SMÅ HINT

- *Ordet starter med bokstaven D*
- *Kan vandre over store avstander*
- *Lange havbølger*

PARATS TRENINGSSIDE MED HJERNETRIM

Sender du oss løsningen på alle oppgavene på denne siden, er du med i trekningen av et Horizon, alpakka-pledd av 50 prosent alpakkaull, 40 prosent fåreull og 10 prosent mikrofiber. Pleddet er Fair Trade-sertifisert. Målene er 130x200 centimeter (se foto).

Frist for å sende inn løsningen er 28. mai 2021.

Vi trekker én vinner hver gang. Send løsningen til redaksjonen, enten på e-post til trygve.bergsland@parat.com, eller ordinær post til: Parat, postboks 9029 Grønland, 0133 Oslo. Husk å merke e-posten/konvolutten «Hjernetrim 1/2021».

Vinneren av hjernetrim i 4/2020 er Gunn Randi Bjørnevoll, fra Isdalstø.

God ledelse krever at medarbeiderne står i sentrum

Mange av oss hadde håp om at korona var noe som hørte 2020 til, og at landet gradvis skulle komme tilbake til normale tilstander der vi igjen kunne møtes fysisk og ikke lenger kveppe hver gang noen i nærheten av oss nøs eller hostet.

Slik ble det ikke. For oss i Parat er det viktigste å ivareta de arbeidstakere og virksomheter som nå er berørte av nedstenging. Vi i Parat støtter derfor fullt opp om YS krav om full lønn for ansatte i bedrifter som stenges ned av myndighetene. Det er viktig med forutsigbarhet for virksomheter og ikke minst at ansatte har trygghet for inntekt.

Koronapandemien gjorde at vi i Parat måtte sette på plass en krisestab og prioritere annerledes, og dermed fikk vi ikke jobbet like mye med årets flaggsak som planlagt. Parats hovedstyre vedtok å videreføre fjorårets flaggsak, og dermed er også årets flaggsak Ledelse på norsk.

Det hevdes at fremtidens konkurransekraft vil handle om folk. Et viktig konkurransefortrinn vil være evnen til å organisere og drive virksomheter som utløser motivasjon og kreativitet, og legge til rette for læring, deling og effektiv samhandling. Nøkkelen er tillit og tillitsbasert ledelse med medarbeiderne i sentrum. Fremtidens virksomheter må ha strukturer som bygger tillit.

I en undersøkelse gjort av GPTW Norge hevder noen at selvstyrte team er den nye normalen når det gjelder ledelse under koronapandemien, og særlig gjelder dette dem som sitter på hjemmekontor. Videre viser undersøkelsen at gode ledere ble bedre. Gode ledere fulgte tett opp den enkelte og var mer støttende, samtidig ble det gitt mer omsorg i henhold til den enkeltes behov.

Fire av selskapene som er kåret til Norges beste arbeidsplasser (Sopra Steria, EindomsMegler1, Abbvie og SOCO Norge), har røpet lederhemmelighetene sine, og alle hadde de dette som første prioritet: Bry deg om folkene dine. Professor Alex Edmans ved London Business School har uttalt at selskaper med høy grad av medarbeidertilfredshet opplever dobbel årlig prosentuell økonomisk gevinst og økt konkurransekraft sammenlignet med det generelle markedet.

Så selv under en pandemi viser det seg at god ledelse både nasjonalt og internasjonalt er bygget på en lik ledelsesfilosofi.

Unn Kristin Olsen. Foto: Vetle Daler.

De lederne som kommer best ut, er de som driver med medarbeidersentrisk ledelse, er støttende og coacher, lytter til sine medarbeidere, gir rom for selvledelse og myndiggjørende medarbeiderskap. Dette er langt på vei i tråd med det vi i Parat mener er den norske ledelsesfilosofien. Det er derfor viktig å bevare og fremheve også den norske ledelsesmodellen på lik linje som den norske modellen. Min påstand er at skal vi øke oppslutningen om det organiserte arbeidslivet og ha økt produktivitet, er det viktig at disse to modellene blir sett i sammenheng.

«Simply put, companies that treat their workers better do better. And this fundamentally changes the way that mangers should be thinking about their workers.»

Professor Alex Edmans

UK. Olsen

Unn Kristin Olsen
Leder i Parat

Facebook: facebook.com/UnnKristinOlsenParatYS

Nordea

Medlemstilbud på billån fra Nordea!

Som medlem av Parat får du et av Norges beste billån. Nå med en rente fra 2,85%.

Priseksempel: Eff.rente 4,36 % kr 150.000 o/5 år, etableringsgebyr kr 2.000,-. Tot. Kr 166.860,-

Sjekk andre medlemsfordeler på nordeadirect.no

parat

parat

Parat med egen kleskolleksjon

Parat har valgt ut et lite utvalg kvalitetsklær. Medlemmer og tillitsvalgte kan bestille klærne i parat.shop.idegroup.no og betaler kun vår innkjøpspris.

Parat betyr at vi alltid står klar, uansett når du trenger hjelp. Et enkelt norsk ord som er tydelig i sitt budskap og som har fått Språkrådets pris for nettopp dette.

Fargen er oransje, som gir varme og som signaliserer glede, bevegelse og nytelse. Oransje virker oppløftende og den jager triste tanker på dør. Oransje stimulerer også til aktivitet, nysgjerrighet og kreativitet.

Skalljakke for vår og sommer. Vind- og vannavvisende i dame og herrestørrelse
555 kroner *

Hettegenser i økologisk bomull, leveres i dame og herrestørrelse
379 kroner *

T-shirt i økologisk bomull, leveres i dame og herrestørrelse
149 kroner *

Liten sekk, 17 liter
185 kroner *

Kabinkoffert 37 liter
Lett og solid koffert med fire hjul
1370 kroner *

* Frakt kommer i tillegg.